

Opinnäytetyö (YAMK)

Terveysala

Terveyden edistämisen ko.

2012

Veronika Piontek

TYÖPAJAN TOTEUTUSMALLI – kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhusten arkeen

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysala | Terveystieteiden edistäminen

2012 | 54+3

Veronika Piontek

TYÖPAJAN TOTEUTUSMALLI - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhusten arkeen

Työpajan toteutusmalli - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhuksen arkeen - projekti oli osa Hyvä arki vanhukselle – hanketta. Sen tavoitteena oli luoda taidealan opiskelijoille työpajan toteutusmalli, joka auttaa heitä toteuttamaan työpajaa valokuvan ja maalauksen keinoja hyödyntäen. Soveltavan tutkimuksen osiossa tavoitteena oli selvittää, mitä tietoa tarvitaan siihen, että taidealan opiskelijat pystyvät toteuttamaan kuvan ja maalauksen keinoin vanhuksille iloa arkeen työpajan kautta.

Tutkimuskysymykset olivat: Millainen kokemus opiskelijoille jäi työpajan jälkeen sekä oliko tarpeeksi pohjatietoa ennen sitä? Oliko perehdytys tarpeen ja riittävä? Miten työpajan toteutuminen onnistui? Tutkimusaineistona käytettiin opiskelijoiden haastattelua ja työpajan aikana tehtyjä havaintoja.

Tutkimustuloksena saatiin monipuolisesti tietoa työpajan toteutuksessa tarvittavista työkaluista, joista muokattiin tiivistetty toteutusmalli. Konkreettisen toteutusmallin avulla on helpompi lähteä toteuttamaan voimauttava työpaja yhteistyössä taidealan ammattilaisen kanssa. Toteutusmalli on jaettu kolmeen osaan, jotka kaikki takaavat hyvän opiskelijan perehdytyksen ja sitä kautta työpajan onnistumisen. Nämä osiot ovat projektipäällikön rooli, käytännön järjestelyt ja perehdytys. Projektin myötä saatiin myös esille Taideakatemia koulutusta saaneen toteuttajan tuoma erikoispiirteet työpajan toteutukselle, sen laadulle sekä näkökulmalle.

ASIASANAT:

Voimantuminen, valokuva, työpaja, taide, vanhus

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Healthcare | Health promotion

2012 | 54+3

Veronika Piontek

WORKSHOP IMPLEMENTATION MODEL: BRINING JOY TO THE ELDERLY TROUGH ART RECREATION ACTIVITIES

Workshop implementation model: bringing joy to the elderly trough art recreation activities - project was part of Good everyday life for elderly – plan. The aim of project was to create an introductory model for art students, which will help them to put into practice empowering workshop. Workshop will happen trough artistic methods such as photography and painting. It was examined in an applied part of the study, useful facts for art students to be aware of when they plan to implement artistic workshops. Especially, if the point of a workshop is to bring joy for the elderly during the week.

Study questions consisted of: What experience students have after the workshop and did they get enough information before starting a workshop? Did they need an introduction and was it enough? Did the workshop implementation succeed? Material for project was gathered trough interview with students and notices made during workshop.

As a result, a lot of information was acquired, which is necessary for planning this kind of workshop. This information was summarised in the introduction model. With the help of the workshop introduction model it was easy to start an empowering workshop. Cooperation with art professionals is easier when you have a concrete to work with model. Introduction model is divided in to four parts. Those four parts guarantee a good student introduction and successful workshop. The three sections of the model include role of Project Manager, everyday arrangements, introduction section. The project also showed that art students bring with them their own point of view which enhaces improve the quality of workshop.

KEYWORDS:

Empowering, photography, workshop, art, elder

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	7
2 KULTTUURI, TAIDE JA VANHUKSEN HYVINVOINTI	8
2.1 Taidelähtöiset menetelmät terveyden edistämässä	9
2.2 Vanhuksen hyvinvointi, toimintakyky ja ohjaus	11
3 KEHITTÄMISPROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET	14
4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA ORGANISAATIO	15
5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS	16
5.1 Kehittämisprojektin prosessi	16
5.2 Projektipäällikön rooli kehittämisprojektissa	17
5.3 Opiskelijoiden ohjaus ja perehdytys	18
5.4 Työpajatyöskentely	19
5.4.1 Viiden työskentelykerran työpaja	22
5.4.2 Näyttelyn avajaiset	24
6 SOVELTAVAN TUTKIMUKSEN OSION TOTEUTUS	26
6.1 Tavoite, tarkoitus ja kohderyhmä	26
6.2 Aineiston keruu ja analyysi	26
6.3 Tulokset	28
6.3.1 Projektipäällikkönä onnistuminen sekä työpajan sisältö	28
6.3.2 Perehdytyksen onnistuminen	32
6.3.3 Järjestely ja organisoiminen	32
6.3.4 Voimantuminen	34
6.4 Luotettavuus ja eettisyys	36
7 TYÖPAJAN TOTEUTUSMALLI	38
7.1 Projektipäällikkö	39
7.2 Käytännön asiat	40
7.3 Perehdytys	40
8 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTI	42

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	44
-------------------------------------	-----------

LÄHTEET	51
----------------	-----------

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje.

Liite 2. Haastattelukysymykset opiskelijoille.

Liite 3. Perehdytysaineiston sisältö.

KUVAT

Kuva 1. Näyttelyn pystyttäminen.	21
Kuva 3. Näyttelyavajaisten kutsukortti.	24
Kuva 4. Osa työpajalla tehdyistä teoksista, osa1.	35
Kuva 5. Osa työpajalla tehdyistä teoksista, osa2.	35

KUVIOT

Kuvio 1. Kehittämiprojektin prosessi.	16
Kuvio 2. Projektipäällikön rooli kehittämissuunnitelmassa.	17
Kuvio 3. Työpajan toteutusmalli.	39

TAULUKOT

Taulukko 1. Työpajan toteutus ja sisältö.	20
---	----

1 JOHDANTO

Taide ja kulttuuri voivat olla keino edistää terveyttä ja hoitotyötä parempaan suuntaan yhdistämällä siihen kulttuurin sekä taiteen. Parhaan tehon kulttuurista ja taiteesta saa silloin kun toteuttaa sitä itse. (Lääperi 2007; Liikanen 2010, 25.) Tuisku (2010) toteaa artikkelissaan luovuuden antavan ihmisille selviytymiskeinon ja voimavaroja. Luovuus vahvistaa yhteisöllisyyttä, luova ajattelua sekä tukee yksilön näkyväksi tulemistä. Uusien ideoiden pohtiminen ja yhdistäminen sekä näiden ideoiden esittäminen yleisölle on osa luovuutta. Kulttuuri syventää ja edistää elämän mielekkyyttä, itsetuntemusta ja terveyttä. Kulttuurin avulla voidaan toteuttaa vuoropuhelua ja löytää ilmaisun kokemuksille. Vapaa-ajan ja elinvuosien lisääntyessä ei-aineellisten palvelujen tuottaminen on suotavaa. (Andersson 2005, 1435.)

Kehittämiprojekti oli osa Hyvä arki vanhukselle - hankkeetta. Hyvä arki vanhukselle - hankkeen tavoitteena oli aktivoida, edistää ja ylläpitää vanhusten toimintakykyä innovatiivisilla, helposti toteuttavilla taidelähtöisillä työpajoilla. Tarkoituksena oli järjestää voimaannuttavia työpajoja palvelutaloissa asuville vanhuksille, joiden toteuttajina toimivat taidealan opiskelijat ja hankkeen sisällä olevia projekteja ohjasivat projektipäälliköt. (Rautiainen, Routasalo & Toivonen 2011. 3-8.)

Työpajan toteutusmalli - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhuksen arkeen – projektin tavoitteena oli tuottaa taidealan opiskelijoille työpajan toteutusmalli, joka auttaa heitä toteuttamaan työpajaa valokuvan ja maalauksen keinoja hyödyntäen. Soveltavan tutkimuksen osiossa tavoitteena oli selvittää, mitä tietoa tarvitaan siihen, että taidealan opiskelijat pystyvät toteuttamaan kuvan ja maalauksen keinoin vanhuksille iloa arkeen työpajan kautta. Kehittämiprojektin konkreettisena tuloksena syntyi työpajan toteutusmallin, jonka avulla on helpompi lähteä toteuttamaan voimauttava työpaja yhteistyössä taidealan ammattilaisen kanssa.

2 KULTTUURI, TAIDE JA VANHUKSEN HYVINVOINTI

Kulttuuriharrastukset vaikuttavat tutkitusti positiivisella tavalla terveyteen muun muassa taide-elämyksenä tai sosiaalisen verkoston kautta. Niiden on todettu lisäävän ihmisten elinikää, aktiivisimmat elivät pidempään kuin passiivisimmat harrastajat. Eroa on myös naisten ja miesten välillä. Miehillä kulttuuriharrastus lisää odotettua elinikää, kun naisilla taas luottamuksellisia ystävyysverkostoja. (Hyypä 2006, 2129; Wntzer 2005, 12.) Bygren, Konlaan & Johansson (1996) ja Konlaan, Bygreen & Johansson (2000) tutkimuksissaan huomasivat elin-iän odotteen olevan hieman parempi niillä ihmisillä, jotka käyvät kulttuuritapahtumissa, sillä he vaikuttavat positiivisesti mielialaan. Kulttuurin tärkeys on huomattu myös hoitotieteen ja lääketieteen alueella. Muun muassa kurssitarjonnan laajentamisella on pyritty tutustuttamaan opiskelijoita taiteen antamiin vaikutuksiin terveyteen ja sen antamiin keinoihin hoitaa joitakin sairauksia (Kääpä, Palliniemi, Puuronen, koulu, Pyykkö 2006, 2235).

Käsitteet luovuus, kulttuuri sekä taide kulkevat rinnakkain. Luovuus voidaan kuvailla usealla tavalla. Yksi määrittelyistä on kyky tuoda uusia ratkaisuja ja konkreettisiin tai kuvitteellisiin ongelmiin. Fysiologisesti se syntyy aivosolujen tasolla itseohjautuvan systeemin periaatteiden mukaisesti ja ilmenee ennakoimattomien hermoyhteyksien syntyemisessä. Henkilökohtainen ja toisaalta jaettavissa oleva suhde taiteeseen ja kulttuuriin on mahdollisuus jonka avulla ymmärrämme itseämme ja toisiamme paremmin. (Pirkkola 2007, 2415.)

Taiteen määrittelylle on monia näkökulmia. Taide on määritelty esteettiseksi ja aistilliseksi kokemukseksi. Taide koetaan kieleksi, jolla taiteilija etsii tai ilmaisee tunneyhteyden itsensä, hengellisyyteensä ja muihin ihmisiin. Taidetta ei voi tehdä laskelmoidusti, siihen täytyy panostaa ja antaa osan itsestään sekä luoda jotain omaa. Niin kokenut kuin aloitteleva taitelija tai yksilö tarvitse teokselleen yleisön, sillä saatu palaute tai sen puute pystyy koskettamaan syvästi. Taide ja kulttuuri on samanaikaisesti henkilökohtainen ja jaettavissa oleva asia, joka luo kaikille mahdollisuuden ymmärtää itseään ja toisia paremmin. Taiteella on

mielialaa eheyttäviä ja parantavia voimia. Sen avulla saa uuden näkökulman mikro- ja makroympäristöstään sekä se auttaa ymmärtämään omat ajatukset mielikuvien ja mieliyhtymien kautta. Taide tiivistää ainutlaatuisella ja koskettavalla tavalla jotain tärkeätä yksilöstä. Taiteesta ja kulttuurista on välillä haaste löytää se tieto, joka eheyttää, voimaannuttaa ja herättää etsijänsä. (Huttunen 2002, 1619–20; Liikanen 2010, 25; Pirkkola 2007, 2416.)

Taiteen avulla on mahdollista virkistää ympäristöä muullakin tavoin kun luomalla ja käsittelemällä sitä itse. Taide voi olla, ei vaan ammattilaisten esittämä taite, vaan se voi olla myös ei-koulutetun taiteilijan keino nähdä asiat eri näkökulmista. Taiteen voi tuoda museoiden ja teattereiden sijaan sairaaloihin, palvelutaloihin ja muihin kaikille avoimiin tiloihin (Camic 2008, 288; Liikanen 2010, 25.) Karskela (2008) toteaa, ettei sairaalan potilaiden ole niinkään mielekästä katsella yksitoikkoisia ja asiallisia tiloja. Sairaalaympäristössä taide voi virkistyttää potilaiden mielialan ja parhaimmillaan herättää toivon. Tuodessa taiteen sairaalaympäristöön on huomioitava rajoittavat tekijät, joita sairaalaympäristö tuo mukanaan, kuten hygienia ja aseptiikka. Taiteen tuominen vanhusten laitospaikkoihin ja palvelutaloihin voi lisätä vanhusten virkistymistä. Mielenterveyttä sekä elämyksen kokemusta lisää entisestään mahdollisuus tehdä taidetta omin käsin (Lääperi 2007).

2.1 Taidelähtöiset menetelmät terveyden edistämässä

Taidelähtöisessä työskentelyssä on mahdollista antaa osallistujille välineet yhteisöllisyyteen kokemiseen, omien voimavarojen etsimiseen sekä itsensä toteuttamiseen (THL 2011). Taidelähtöisten menetelmien käyttö vaatii sen toteuttajilta jaksamista, sinnikkyyttä ja päätöksenteon taitoa. Asenne on hyvä pitää avoimena, ennakkoluulottomana ja rohkeana. Vastuu työskentelyn onnistumisesta alkumetreilla on usein vetäjällä. Taidelähtöisen työskentelyn onnistumiseksi taidelähtöiset menetelmät on pyrittävä sitomaan arjen osaksi. Tämän tyyppisen työskentelyn juuruttamisessa tarvitaan verkostoa sekä yhteistyötä eri tahojen kanssa. Työskentelyn alkuun panijaksi tarvitaan usein

organisaation ulkopuolinen henkilö. Myöhemmin toiminnan jatkajana voi olla henkilö organisaation sisältä. Taidelähtöisten työskentelyn aikana täytyy sopia organisaation kanssa yhteisistä säännöistä. Taidelähtöisten menetelmien näkyvyyden ja juurruttamisen onnistumiseksi huomioon otettavia kohtia ovat suunnitelmallisuus, ennakoitavuus ja esivalmistelu. Lisäksi resurssien hankkiminen taidelähtöisten menetelmien toteutukselle voi olla haastava. (Rantala, Linjakumpu, Wallenius-Korkalo & Kraatari 2010, 34-37.)

Kuvataiteen avulla ihminen on käsitellyt tunteitaan ja tapahtumia jo historiassa. Kuvan ja maalauksen keinoin voidaan vedota tunteisiin, antaa merkityksen asioille ilman sanoja. Maalauksen tekeminen ryhmässä lisää vuorovaikutusta ja auttaa eläytymään toisen ihmisen tilanteeseen, edistää keskinäisen ymmärryksen syntymistä sekä kykyä nähdä asiat toisen näkökulmasta. Kuvaanalyysi auttaa henkilöä ymmärtämään itsensä. Se voi kasvattaa rohkeutta, yllättää sekä vapauttaa suorituspainesta. Maalauksen toteutus tapahtuu jokaisen omalla tyylillä ja panostuksella, jolloin teoksesta syntyy omannäköisensä. (Tuisku 2010, 11–13.) Maalauksen avulla voi luoda uutta ja olla itse tekevässä roolissa, mikä lisää hyvinvointia (Camic 2008, 290).

Voimauttava valokuva syntyy silloin, kun ihminen valokuvaa ja läpikäy valokuvansa oman itsensä analysoimisen kautta. Valokuvauksen avulla pystytään kuvamaan kuvaajan voimantumisprosessi. Prosessin tavoitteena on löytää oman elämän punainen lanka, auttaa käsittelemään ihmissuhteita ja erottaa toisistaan omat odotukset ja määrittelyt ympäröivän maailman odotuksista ja määrittelyistä. Prosessi aloitetaan itsestään, jonka jälkeen edetään kohti identiteetin eri puolia ja rooleja. Sen jälkeen käsitellään perhesuhteet ja muita elämää ympäröiviä tasoja. (Salin 2008.) Voimauttava valokuva antaa ihmiselle työkaluja mielen eheyttämiseen ja auttaa kirkastamaan arvoja niillä elämän osa-aleilla jotka sillä hetkellä ovat käsittelyn alla. (Irni 2011, 114).

2.2 Vanhuksen hyvinvointi, toimintakyky ja ohjaus

Vanheneminen tapahtuu yksilöllisesti fyysisellä, sosiaalisella ja psyykkisellä tasolla. Iän lisääntyessä arvot, näkemykset ja asioiden merkitykset muuttuvat. Ikääntyneen ihmisen ajatukset, käsitykset itsestään ja ympäröivästä ympäristöstä sitoutuvat tiivisti yhteiskunnallisiin tapahtumien virtaan, rakenteisiin ja arvoihin. Vanhusten kohtelu yhteiskunnassa niin yksityisellä kuin yhteiskunnallisella sektorilla kuvastaa aikakautta sekä kulttuuria. Monia ammattiryhmiä ja päättäjiä koskettaa suhteellisesti ja absoluuttisesti ikääntyneiden asema, tila ja tarpeet. Etiikka, moraalit ja vastuu korostuvat kohtaamisessa vanhuksen kanssa. Lisäksi kohtaamisessa on tärkeää ottaa huomioon yksilöllisyys, ihmisarvo, oikeudenmukaisuus ja itsemääräämisoikeus. Vanhenemiseen liittyy yleensä negatiivista sävyä, mutta se tuo mukanaan myös positiivisten voimavarojen olemassa olon sekä mielen tasapainon. (Lindqvist 2002, 207-244.)

Elämän voi kokea prosessina, jossa toiselle jokin asia voi olla elämän väline, kun taas toiselle sama asia toimii välineenä elämää helpottamiseksi. Esimerkkinä tästä on ihmisten erilainen suhtautuminen varallisuuteen. Vanhuuden iässä ihmisen elämässä korostuvat kulttuurin, henkisen ja hengellisen elämän osat alueet. Vanheneminen tuo ihmisen elämään jatkuvasti sopeutumista vaativia olosuhteita, joiden läpikäyminen on tärkeitä. Elämän kasvu- ja kipukohtien käsitteleminen voi johtaa joko itseensä käpertymiseen tai uuden ratkaisun löytämiseen. Läpikäyminen vaatii uskallusta kohdata, se mikä on totta, ja uskallusta läpikäydä mahdollinen surutyö. Kasvu ja kipukohtat liittyvät usein elämäntavan muutoksiin, erityisiin tilanteisiin ja tapahtumiin. (Lindqvist 2002, 233-244, 251-257.)

Elämän käännekohtien läpikäymiseen tarvitaan psyykkisen, fyysisen ja sosiaalisen hyvinvoinnin voimavaroja. Käytännössä järjestäessä harrastustoiminnan psyykkisen hyvinvoinnin tukemiseksi, tuetaan samalla sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalinen toiminta tukee taas puolestaan samalla psyykkistä hyvinvointia. Fyysiset aktiviteetit vaikuttavat puolestaan psyykkiseen

ja fyysiseen hyvinvointiin. Psykkisen toiminnan tukeminen lisää myös fyysistä hyvinvointia. (Ruoppila 2002, 147.) Psykkinen hyvinvointi rakentuu yksilön, hänen elin ja toimintaympäristön vuorovaikutussuhteesta. Toimintaympäristö koostuu asuinympäristöstä, virallisesta ja epävirallisesta sosiaalisesta verkostosta, jotka voivat tukea vanheneva ihmistä selviämään päivittäisistä haasteista ja vaatimuksista. (Ruoppila 2002, 119–120.) Psykkistä hyvinvointia voivat kehittää kulttuurilliset harrastukset, käden taitoa kehittävät harrastukset ja luontoharrastukset tai vain television katsominen. Harrastusten sisältämä työn suunnittelu-, toteutus- ja arviointivaihe antavat pienen tavoitteen arkeen. Elämän mielekkyyden kannalta vanhenevalle ihmiselle harrastusten laatu on tärkeämpi kuin niiden määrä. Arjen mielekkyyttä lisää jokapäiväinen kauneus, huumori sekä kulttuurilliset toiminnot. Jokapäiväisillä asioilla tarkoitetaan muun muassa kukkaasetelman laittamista huoneeseen tai pöytäliinan vaihtamista juhlapäivien ajaksi. (Forssen 2007, 233; Ruoppila 2002, 132–136.)

Vanhenemisen myötä ihmisen fyysinen, psykkinen, sosiaalinen ja kognitiivinen toimintakyky laskee. Usein vain yksi edellä mainituista osa-alueista heikkenee huomattavasti, jolloin muut toimintakyvyn alueet jäävät entiselle tasolle. Toimintakyky voi laskea sen verran, että ihminen ei pärjää enää omin avuin kotiloissa, vaan tarvitse ympärivuorokautista hoitoa. Omassa kodissa asuminen merkitse usein identiteettiä ja autonomiaa. Laitoshoito koetaan pakollisena vaihtoehtona ja kodittomaksi tulemisena. Riippuvuuden lisääntyessä voivat olla tuttuja avuttomuuden, häpeän, oman otteen elämästä kirpoamisen olon ja epäluulon tunteet. Vanhenevalle ihmiselle on tärkeä säilyttää oman minäkuva, arvokkuuden sekä luottamuksen muihin ihmisiin. (Autio 2010; Hartikainen 2009, 6, 52; Nousiainen 2010; Salonen 2007, 143-144.)

Vanhuksen ohjaustilanteessa on huomioitava vanhenemiseen liittyvät fyysisen, psykkinen ja sosiaalisen terveyden muutokset. Ohjaustilanteen onnistuminen auttaa vanhusta työskentelemään itsenäisesti, mikä auttaa häntä oppimaan luotaman itseensä ja päästämään irti itsekritiikistä. Lisäksi tekemisen

analysoiminen antaa enemmän vertailukohtia omalle tekemiselle ja edistää seuraavan kerran kokemusta. (Rantala ym. 2010, 39).

Heikkinen (2002) on tiivistänyt vanhusten oppimistilanteiden järjestämiseen liittyvät periaatteet ja huomioitavat osa-alueet. Ohjaaja toimii aktiivisena tukijana ja ohjaajana. Huomioitavia asioita ovat yksilöllisyys, aiempi tieto sekä kokemus. Ohjattavan ja opetetun asian liittäminen käytäntöön ja arkielämään tehostaa sen ymmärtämistä ja motivoi. Ohjaustilanne on vuorovaikutuksellista, jolloin olennaista siinä on vuoropuhelun mahdollistaminen ja reflektio. Reflektio edellyttää keskustelua ja avointa dialogia sekä molemminpuolista kunnioitusta. Ohjaajan reflektiivinen ote auttaa ymmärtämään oman oppimisen sekä oppimisprosessin. Ohjaajan oma oppiminen ja kehitys osana vanhusten ohjauksesta parantaa ohjauksen laatua. Kehittymisen kannalta oman ohjauksen reflektointi on tärkeitä. Arviointikohteena voivat olla järjestetty toiminta ja sen käytännön toteutus sekä olemassa olevat käsitykset opittavasta asiasta.

3 KEHITTÄMISPROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Kehittämiprojektin tavoitteena oli luoda taidealan opiskelijoille työpajan toteutusmalli, joka auttaa heitä toteuttamaan työpajaa valokuvan ja maalauksen keinoja hyödyntäen. Työpajan toimintamalli auttaa opiskelijoita suunnittelemaan ja toteuttamaan työpajaa vanhuksille. Mallin avulla pystytään järjestämään taidelähtöinen työpaja sekä perehdyttämään taidealan opiskelijoita kohtaamaan vanhukset. Tässä kehittämiprojektissa toteutetussa työpajassa käytettiin taidemenetelmänä valokuvausta sekä maalausta.

Kehittämiprojektin työpaja pidettiin palvelutalo Iso-Heikin asukkaille. Projektissa heitä oli yhteensä neljä. Kaikilla asukkailla oli jonkin verran kokemusta valokuvauksesta. Kaksi asukkaista olivat yksin asuvia ja kaksi muuta asukasta olivat keskenään aviopari. Työpajan toteuttivat kolme taidealan opiskelija, joilla ei ollut ennestään kokemusta vanhusten parissa työskentelystä. Opiskelijat toteuttivat työpajan osana omia opiskelujaan. Kehittämiprojektin raportissa käytettiin yleisellä tasolla ikäihmisestä puhuttaessa käsitettä vanhus, sillä Hyvä arki vanhukselle – hankkeessa käytetään sitä käsitettä. Puhuttaessa tekstissä palvelutalo Iso-Heikin asukkaista ja työpajan osallistujista käytettiin käsitettä asukas.

Soveltavan tutkimuksen osiossa tavoitteena oli selvittää, mitä tietoa tarvitaan siihen, että taidealan opiskelijat pystyvät toteuttamaan kuvan ja maalauksen keinoin vanhuksille iloa arkeen työpajan kautta. Tutkimuskysymykset olivat: Millainen kokemus opiskelijoille jäi työpajan jälkeen sekä oliko tarpeeksi pohjatietoa ennen sitä? Oliko perehdytys tarpeen ja riittävä? Miten työpajojen toteutuminen onnistui?

4 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOIMINTAYMPÄRISTÖ JA ORGANISAATIO

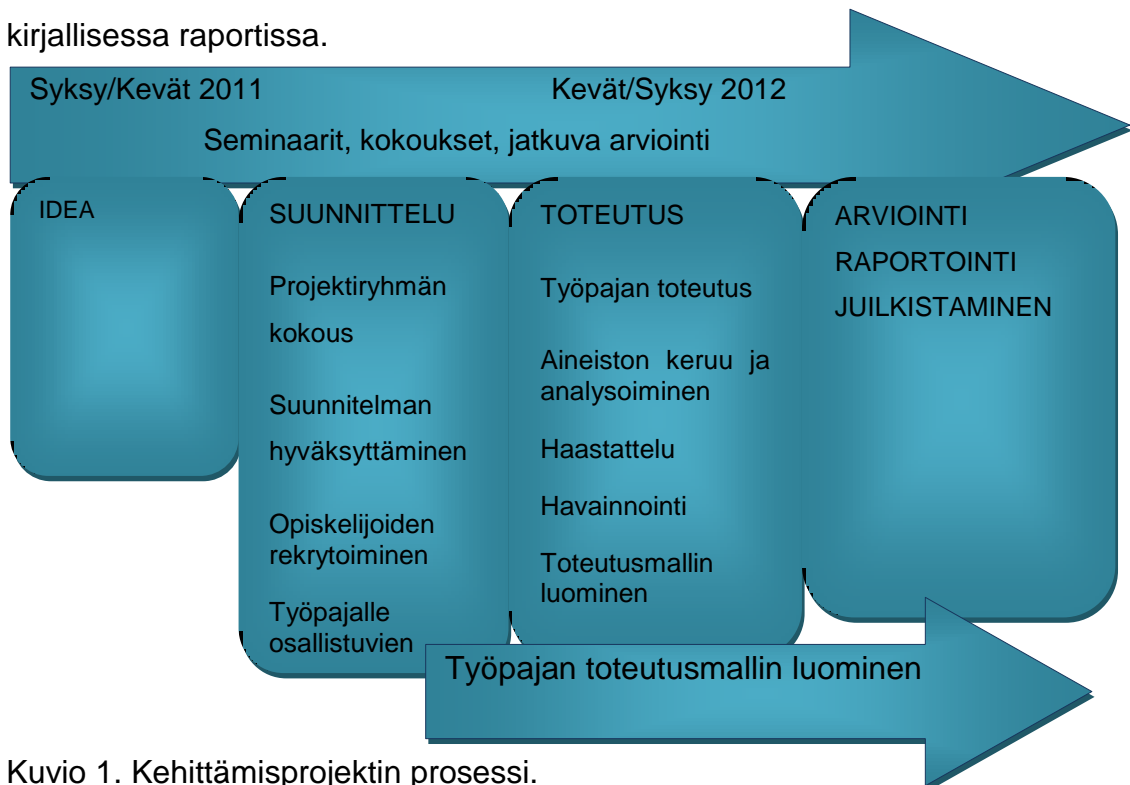
Kehittämiprojektin työpajaa toteutettiin yhteistyössä Turun Ylempään Ammattikorkeakoulun Terveysalan ja Turun Ammattikorkeakoulun Taideakatemia kanssa. YAMK:n opiskelija toimi kehittämiprojektissa projektipäällikkönä. Ohjausryhmä koostui Hyvä arki vanhukselle – hankkeen sisällä toimivista opettajista sekä Palvelutalo Iso – Heikin toimitusjohtajasta. Ohjausryhmä kokoontui kaksi kerta työpajan aikana sekä tarpeen mukaan. Ohjausryhmä oli projektipäällikön tukena kehittämiprojektin prosessin aikana. Projektipäällikön tehtävänä oli toteuttaa ja organisoida taidelähtöinen työpaja, sekä kerätä ja analysoida aineisto tutkimusongelmien pohjalta. Projektiryhmä koostui projektipäälliköstä, AMK:n Taideakatemia kolmesta opiskelijasta sekä valokuvauksen ohjaajasta. (Rautiainen 2011. 3-8.)

Kehittämiprojektin toteutus tapahtui Turun Kaupunkilähetysten rakentamassa Palvelutalo Iso – Heikissä. Palvelutalon asuvien asukkaiden keski-ikä on 85 vuotta. Se sijaitsee noin kaksi kilometriä Turun keskustasta. Palvelutalon asunnot ovat kodinomaiset ja palvelutalon asukkaat voivat sisustaa oman asuntonsa itse. Asuntoihin on mahdollisuus saada huolenpitopalveluita omien tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Palvelutalossa on myös tilaa ja edellytyksiä asukkaiden väliseen yhteiseen tekemiseen ja seuranpitoon. Peruspalvelut taloon tuottaa Turun Kaupunkilähetys Palvelut Oy yhteistyökumppaneineen. Peruspalvelut sisältyvät palveluvastikkeeseen, lisähinnoin voi saada muita lisäpalveluja. (Turun Kaupunkilähetys Palvelut Oy 2009.)

5 KEHITTÄMISPROJEKTIN TOTEUTUS

5.1 Kehittämiprojektin prosessi

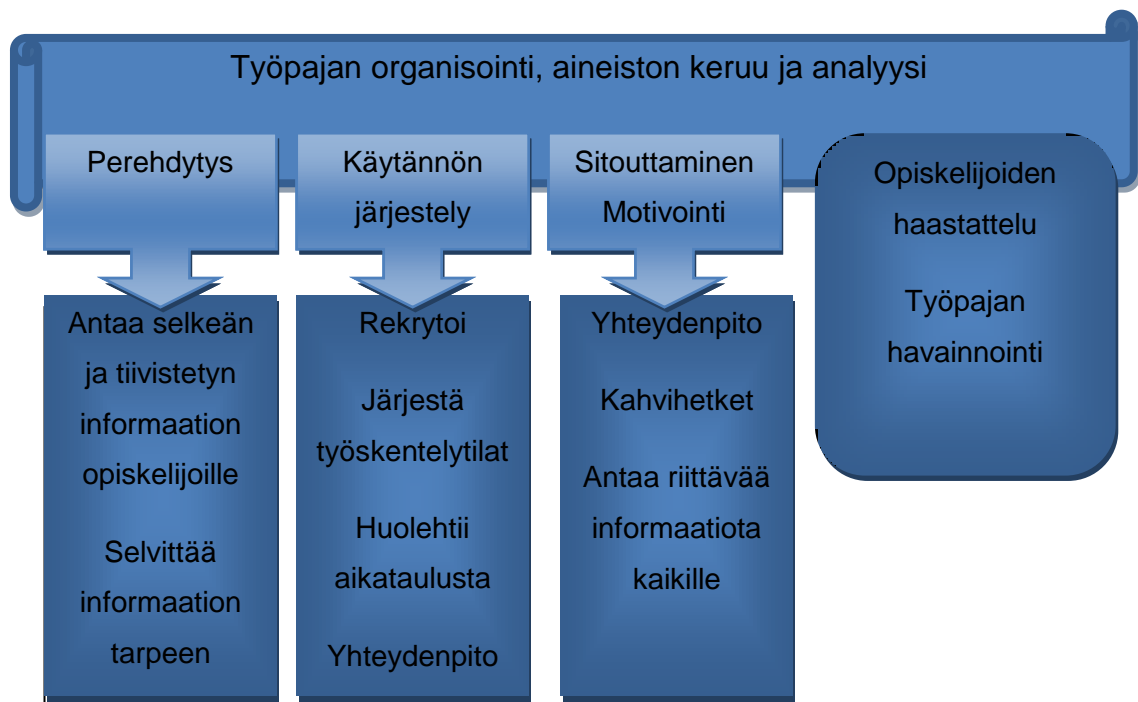
Kehittämisen prosessin kuviossa (Kuvio 1) on kuvattu kehittämissuunnitelman eteneminen. Vuoden 2011 aikana aloitettiin idean työstäminen. Kehittämissuunnitelman työstettiin saman vuoden vaihteessa. Suunnitelman työstämisen aikana paljastu käytännön asiat, joista piti huolehtia ennen työpajan aloittamista. Suunnitelman aikana rekrytoitiin taidealan opiskelijat sekä työpajaan osallistuvat vanhukset. Lisäksi kerättiin perehdytysmateriaali opiskelijoiden perehdyttämistä varten. Vuoden 2012 kevään aikana toteutui työpajaa. Työpajan laajuus koostui viidestä työskentelykerrasta sekä näyttelyn avajaisista. Saman vuoden kesän aikana työpajalla kerätty havainnointi- sekä haastatteluaineisto läpikäytiin. Saman vuoden syksyllä saadut tulokset raportoitiin ja työpajan toteutusmallia muokattiin toimivaan ja selkeään muotoon. Kehittämissuunnitelman tulokset raportoitiin kevään 2012 alueseminaarissa, Palvelutalo Iso-Heikkissä, julkaistussa artikkelissa sekä kirjallisessa raportissa.

Kuvio 1. Kehittämissuunnitelman prosessi.

5.2 Projektipäällikön rooli kehittämissuorjettissa

Kehittämissuorjettissa projektipäällikkö oli vastuussa projektin tavoitteet toteutumisesta sekä työpajan organisoimisesta. Tehtäviin kuului opiskelijoiden perehdyttäminen, käytännön järjestelyt ja projektin osallistujien sitouttaminen sekä motivoiminen (Kuvio 2). Projektin soveltavan tutkimuksen osion tavoitteen kannalta tärkeä tehtävä oli aineiston kerääminen havainnoimalla osallistujia työpajatyöskentelyn aikana sekä opiskelijoiden haastattelu. Projektipäällikkö huolehtii käytännön järjestelyistä, osanottajien ajan tasalla pitämisestä sekä perehdytti taidealan opiskelijoita kohtaamaan vanhukset. Perehdyttäminen sisälsi opiskelijoille informaation antamisen sekä annetun informaation kokoamisen. Käytännönjärjestelyihin kuuluivat tilojen järjestäminen, yhteydenpito kaikkiin osallistujiin sekä aikataulusta huolehtiminen. Tehtävänä oli myös opiskelijoiden rekrytoiminen. Sitoutumisen ja motivaation keinoja olivat yhteydenpito, kahvihetket, riittävä sekä jatkuva informointi.

Kuvio 2. Projektipäällikön rooli kehittämissuorjettissa.

Projektipäällikön roolissa vaadittiin päätöksenteko- ja organisointitaitoja, joustavuutta, improvisointi- sekä stressinsietokykyä. Lisäksi oli osattava priorisoida ja järjestää asiat tärkeysjärjestykseen. Hyvä sosiaalinen kommunikointitaito, motivoinnin ja sitouttamisen osaaminen olivat eduksi tämänlaisen projektin toteutuksessa. Lisäksi projektipäällikön oli osattava antaa toisten työskennellä itsenäisesti. Kehittämiprojektissa näki selkeästi, että muiden työskentelyyn voi luottaa. Projektipäällikkönä oli vaikeata olla sivussa ja toimia vain havainnoitsijan roolissa. Puolueettomuuden pitäminen ja puuttumatta oleminen työpajan aikana oli haastava. Haastavaksi muodostui hoitoalan näkökulman tuominen esille oikeissa kohdissa. Projektipäällikkö pääsi tutustumaan työpajatyöskentelyn osallistumalla AMK:n Taideakatemiaan järjestämään Oma kuva – hankkeen sisällä toteutettuun työpajaan. Tässä työpajassa projektipäällikkö sai maalata oman kuvan annettujen teemojen mukaisesti. Työpajan osallistuminen oli mielekästä. Sitä kautta projektipäällikkö pääsi tutustumaan Taideakatemiaan maailmaan ja se auttoi ymmärtämään myöhemmin kehittämissä projektissa tapahtuvaa työpajatyöskentelyä.

5.3 Opiskelijoiden ohjaus ja perehdytys

Opiskelijoiden rekrytoiminen toi haastetta kehittämissä projektin aloitukseen. Rekrytoiminen tapahtui sähköpostitse sekä ilmoituksilla. Hyvä arki vanhukselle – hankkeeseen Taidealan opiskelijoita rekrytoitiin Taideakatemiaan sisällä. Taideakatemiaan oli sovittu rekrytoimistapaaminen, johon oli vähäinen osallistuminen. Rekrytoimistapaamisen jälkeen rekrytoimista vielä jatkettiin jo mukaan tulleiden opiskelijoiden avustuksella. Opiskelijoiden kautta sai levitettyä sanaa paremmin, jonka vuoksi ensimmäisen yhteisen projektiryhmän tapaamiseen onnistuttiin rekrytoimaan kolme tarvittavaa opiskelija. Taideakatemiaan sisällä oli samoihin aikoihin usea projekti käynnissä, mikä saattoi osaltaan vaikeuttaa osallistujien saamista.

Opiskelijoiden opettaminen ja ohjeistaminen tapahtui prosessiperehdytyksen keinoin sähköisesti sekä kasvotusten. Työpajatyöskentelyn jälkeen pidettiin

purkutunti, johon projektipäällikkö osallistui. Näillä tunneilla käsiteltiin työpajalla tapahtunutta toimintaa sekä kartoitettiin tiedon tarvetta seuraavaa kertaa varten. Perehdytysaineiston sisältö pyrittiin pitämään mahdollisimman yksinkertaisena. Sen tehtävänä oli auttaa opiskelijat kohtaamaan vanhukset työpajan merkeissä palvelutalon ympäristössä. Perehdytyksen sisältöön vaikutti Hyvä arki vanhukselle - hankkeen antaman tieto vanhusten tarpeesta, odotuksista sekä taiteen antamasta voimauttavasta vaikutuksesta terveyteen. Sisällön suunnitteluun vaikutti myös ennakkoon kerätty tieto työpajaan osallistuvista vanhuksista sekä opiskelijoista. Opiskelijat saivat tietoa Hyvä arki vanhuksille – hankkeesta, kehittämisprojektista, vanhenemisesta yleisesti, muistisairauksista, vanhusten asumismuodoista, omaishoidosta, intervallihoidosta, vanhusten kohtaamisesta sekä aseptiikasta ja käsihygieniasta. Perehdytyksen lähteenä toimivat sähköiset tietolähteet. (LIITE 3).

5.4 Työpajatyöskentely

Työpajan toteutus tapahtui Palvelutalo Iso - Heikissä. Tapaamiskertoja oli yhteensä viisi, jonka lisäksi oli näyttelyn avajaiset (Taulukko 1). Tapaamiskerrat oli sovittu ennalta, ja ne pyrittiin pitämään aina sovittuna päivänä ja aikana. Työpajan sisällöstä huolehtivat taidealan opiskelijat sekä valokuvauksen ohjaaja. Sisällön teema ja toteutustekniikka oli suunniteltu ennen työpajatyöskentelyn aloittamista. Projektipäällikkö ei ollut suunnittelukokouksessa mukana. Sisällössä pyrittiin huomioimaan osallistuvien vanhusten mahdolliset rajoitteet, aikataulun rajallisuus ja resurssit. Työpajatyöskentely tapahtui parityöskentelynä: asukas ja opiskelija.

Viikko ennen työpajatyöskentelyn alkamista kaikki projektissa olijat tapasivat palvelutalo Iso-Heikin monitoimitilassa. Tapaamisessa mukana olivat projektipäällikkö, Iso-Heikin toimitusjohtaja, taidealan valokuvauksen ohjaaja ja opiskelijat sekä kolme asukasta. Tapaamisessa osallistujat esittäytyivät ja projektipäällikkö esitteli lyhyesti Hyvä arki vanhukselle – hanketta. Tilaisuudessa mainostettiin tulevaa työpajaa asukkaille ja kerrottiin mitä se

mahdollisesti tuo mukanaan. Paikalla olevia asukkaita pyrittiin motivoimaan ja sitouttamaan tulevaan työskentelyyn. Sitouttamisen ja motivoinnin tärkeys tämän kaltaisessa kehittämisprojektissa korostui. Oikeanlaisella asioiden esittämisellä sekä markkinoimisella huomioiden kohderyhmä on suuri vaikutus projektin onnistumiselle. Sitoutumisen vahvistamiseksi tapaamiskertojen alkuun ohjelmoitiin kahvihetki ennen itse työskentelyn aloittamista.

Työpaja	Työpajan sisältö:		
1. Tapaamiskerta	Tutustuminen	Työpajan sisällön esittely	Työskentelyparien muodostaminen
2. Tapaamiskerta	Tutustuminen	Sisällön esittely	Maalaus, parien vahvistus
3. Tapaamiskerta	Kahvihetki	Teosten ideoiminen	Parityöskentely
4. Tapaamiskerta	Kahvihetki	Teosten työstäminen	Parityöskentely
5. Tapaamiskerta	Kahvihetki	Teosten työstäminen	Parityöskentely
Näyttelyn avajaiset	Näyttelyn pystyttäminen	Lehdistötilaisuus	Avajaiset

Taulukko 1. Työpajan toteutus ja sisältö.

Projektiryhmän roolit jakoutuivat niin, että Taideakatemia valokuvauksen ohjaaja toimi opiskelijoiden ohjaajana työpajatyöskentelyssä. Työpajan aikana projektipäällikkö toimii havainnoitsijana sekä tarvittaessa osallistui ja avusti toiminnassa. Projektipäällikkö varmisti, että kaikki osallistujat ovat paikalla, tai tiesi poissaolevista. Vanhusten eli asukkaiden osallistumisen varmistamiseksi hän teki muun muassa muistutussoittoja asukkaille ennen työpajatyöskentelyn alkua. Taidealan opiskelijoiden rooli oli toteuttaa itse toiminta ja työskennellä

parinsa kanssa tapaamiskertojen aikana. Työskentelytavan suhteen opiskelijoille ei asetettu rajoja. Työpajatyöskentely tapahtui enemmän parityöskentelynä, kaikki osallistujat olivat läsnä sovittuna päivänä ja aloitusaikana. Työpajatyöskentelyn jälkeen oli noin tunnin kestävä palautetunti. Palautetunneilla keskusteltiin menneestä tapaamisesta sekä pohdittiin seuraavan kerran ohjelmaa sekä kehittämistarpeista. Selvitettiin myös opiskelijoiden lisäperehdytyksen tarve. Viimeinen yhteinen kokoontuminen oli näyttelyn pystyttämisen merkeissä (Kuva 1). Lopputeokseksi syntyi kolme erilaista teosta, joista jokainen on oman tekijän näköinen. Kaikkien teokset koottiin yhteiselle CD:lle videoidussa muodossa.

Kuva: Veronika Piontek

Kuva 1. Näyttelyn pystyttäminen.

5.4.1 Viiden työskentelykerran työpaja

Ensimmäinen ja toinen tapaamiskerta olivat melko samansisältöiset. Ensimmäisellä kerralla tehtävänä oli tutustua toisiin paremmin sekä esitellä työpajojen sisältö asukkaille (Taulukko 1). Asukkaille esiteltiin työpajassa käytettäviä tekniikoita ja aihe. Esitellessä sisältää korostettiin, että asukkaat saavat itse vaikuttaa siihen mitä tekevät ja millä tekniikalla. Aiheena oli oman tarinan kertominen valokuvan kautta. Jokaisella oli mukanaan oma valintainen valokuva, jota piti esitellä muille. Valokuvien kautta esittäytymisen vuoksi asukkaiden oli helpompaa valita opiskelijatyöparinsa. Yksi asukas oli perunut osallistumisensa jo ennen työpajalle tuloa. Ennen toista tapaamista saatiin rekrytoitua uusi asiakasosallistuja. Uudet osallistujat olivat kuulleet jo tämän tyyppisestä työpajasta, joten heillä oli mukana kannettava tietokone, jossa oli koottuna valokuvia työpajatyöskentelyä varten. Ensimmäisen tapaamiskerran tavoin esittäydettiin toisellakin kerralla, lisäksi tosin oli kahvihetki ennen työpajatyöskentelyn aloittamista.

Ensimmäinen opiskelijoiden ja asukkaiden kohtaaminen sujui hyvin. Opiskelijat osasivat ottaa huomioon asukkaat kohteliaasti. Sukupolvien välinen ero käyttäytymisessä oli huomioitu automaattisesti kohteliaalla keskustelulla ja puhuttelulla. Tunnelma oli hieman jännittynyt sekä epä tietoinen tulevasta. Asukkaat suhtautuivat varauksellisesti työpajan toteutukseen sekä omiin taitoihin. Sisällön puolesta asukkaita näytti mietityttävän videoimistekniikan käyttö. Monella oli kokemusta valokuvauksesta jos ei itse tekijänä, niin oman kumppaninsa harrastuksen kautta. Asukkaat lähtivät helposti myötäilemään opiskelijoiden ja ohjaajan esittämiä ideoita. Se vähensi heidän omien mielipiteiden esittämistä sekä niihin reagoimista. Asukkaiden aidon reaktion saattoi tulkita eleistä sekä toiminnasta. Esimerkiksi väsymyksen pystyi tulkitsemaan eleistä.

Toisella tapaamisella tunnelma oli rentoutuneempi kuin ensimmäisellä kerralla. Rentous toi mukanaan uskallusta sanoa mielipiteet ääneen. Taidealan opiskelijat osasivat paremmin kertoa asukkaille, mitä tuleva työpajatyöskentely

pitää sisällään ja mikä sen lopputulos on. Rentouttavaa ilmapiiriä paransi myös työtahdin rauhoittaminen, enää ei pyritty suorittamaan mahdollisimman paljon pienen ajan sisällä. Pohdinnalle, ideoinnille sekä asukkaiden ajatuksille annettiin tilaa. Asiakkaiden tarpeet sekä rajoitteet huomioitiin hyvin. Opiskelijat osasivat projektin alusta lähtien huomioida ja kohdata asukkaat kunnioittavalla tavalla. Erityisesti oman työparin tarpeet ja voimavarat osattiin huomioida. Kohtaamisessa panostettiin motivointiin ja sitouttamiseen muun muassa puhelinsitoilla. Ennen seuraavaa kertaa opiskelijat toivoivat saada lisätietoa muistisairauksista. Lisäinformaatiota annettiin intervallihoidosta ja omaishoitajuudesta. Lisäksi ennen seuraavaa kertaa uudelleen arvioitiin työpajan sisältö, kevennettiin tapaamiskerroilla toteutuvan työskentelyn määrään sekä lyhennettiin työpajan kestoaikaa.

Kolmas, neljäs ja viides tapaamiskerta olivat saman sisältöiset (Taulukko 1). Yhteisen kahvihetken jälkeen työparit aloittivat teoksien ideoimisen ja työstämisen. Työskentely tapahtui parien kesken, jotkut menivät työskentelemään rauhallisen paikkaan ja eri tilaan. Työskentelyparit suunnittelivat keskenään teoksen toteutustavan. Asukkaat saivat lähteä työpajoista oman aikataulun mukaan. Kehittämiprojektin kireän aikataulun vuoksi opiskelijoille oli annettu lupa työskennellä parinsa kanssa myös sovittujen tapaamiskertojen ulkopuolella, jos he näkivät siihen tarvetta tai asiakas ei päässyt sovittulle tapaamiskerralle. Opiskelijoilta vaati muun muassa työpajan lopullisen yhteisen teoksen eli CD:n muodossa olevan videon työstäminen tapaamiskertojen ulkopuoleista aikaa.

Tunnelma oli rentoa. Asukkaat ja taidealan opiskelijat löysivät hyvin yhteisen tavan kommunikoida. Jokaisella työskentelyparilla oli erilainen tyyli työskennellä ja lähestyä tehtävänantoa. Asukkaat kertoivat avoimesti valokuvistaan. Asukkaat tuntuivat odottavan enemmän opiskelijoiden sanovan mielipiteitään teoksen teossa. Opiskelijat antoivat kuitenkin päävastuun teoksen teosta sekä siihen kuuluvista päätöksistä asukkaille itselleen. Opiskelijat avustivat tekniikoiden sekä ideoiden valitsemisessa. Asukkaat osoittivat tyytyväisyyttä siihen, että saivat tehdä teoksensa rauhassa vain parinsa kanssa eikä isossa

ryhmässä. Täyden keskittymisen omaan työpariinsa edesauttoi tuttavallisen, rennon ja luottamuksellisen tunnelman luomista. Asukkaat kokivat tyytyväisyyttä onnistuessaan ja saadessaan teoksensa valmiiksi, vaikka aluksi epäilivät omia taitojaan tuottaa taidetta.

Kolmen viimeisemmän tapaamiskerran aikana opiskelijat eivät enää tarvinneet lisätietoa hoitoalan liittyvistä asioista, kuten sairauksista. Keskustelua syntyi enemmin projektin loppumisesta sekä tiiviistä aikataulusta. Tapaamiskertojen jälkeisillä palautetunneilla tunneilla suunniteltiin myös tulevia näyttelyn avajaisia. Näitä olivat muun muassa lehdistön kutsuminen, kutsujen tekoa, avauspuheen kirjoitusta, aikataulun ja ohjelman suunnittelua.

5.4.2 Näyttelyn avajaiset

Näyttelyn avajaiset pidettiin palvelutalo Iso-Heikkissä (Taulukko 1). Taidealan opiskelijat ripustivat asukasparinsa kanssa teoksia näytille ja asettivat videota varten tarvikkeet valmiustilaan (Kuva 1). Saatuaan teokset näyttelykuuntoon projektiryhmä antoi haastattelun paikalle tulleelle Turun Sanomien lehdistön edustajalle. Seuraavan päivän Turun Sanomissa olikin maininta Hyvä arki vanhukselle - hankkeesta. Lehdistötilaisuuden jälkeen pidettiin kahvittehetki asukkaiden kanssa, missä pohdittiin mennyttä työpajatyöskentelyä. Myöhemmin illalla pidettiin näyttelyn avajaiset, joihin saapuivat asukkaiden omaisia sekä ystäviä. Vierailijoita oli runsaasti. Avajaisia varten oli tehty kutsukortti, johon käytettiin asiakkaan ottaman valokuvan (Kuva 3).

Kuva: xxx

Kuva 2. Näyttelyavajaisten kutsukortti.

Näyttely avattiin projektipäällikön sekä Palvelutalo Iso-Heikin toimitusjohtajan puheella. Opiskelijat antoivat asukasparilleen kukkia kiitokseksi yhteistyöstä. Tämän jälkeen vieraat saivat tutustua näyttelyssä esitettäviin teoksiin. Asukkaat saivat itse kertoa omista teoksistaan katsojille. Lopulliseksi yhteiseksi teokseksi tuli CD, jossa kaikkien teokset koottiin yhdeksi kokonaisuudeksi. Avajaisissa asukkaista näkyi ja välittyi ylpeyden tunne omista teoksistaan. Asukkaat kokivat tehneensä teoksensa opiskelijan kanssa yhteistyössä, ja niitä katsottiinkin opiskelijaparin kanssa yhdessä.

6 SOVELTAVAN TUTKIMUKSEN OSION TOTEUTUS

6.1 Tavoite, tarkoitus ja kohderyhmä

Soveltavan tutkimuksen osiossa tavoitteena oli selvittää, mitä tietoa tarvitaan siihen, että taidealan opiskelijat pystyvät toteuttamaan kuvan ja maalauksen keinoin vanhuksille iloa arkeen työpajan kautta. Tämän soveltavan tutkimuksen osiossa kerätyn tiedon avulla luotiin työpajan toteutusmalli taidealan opiskelijoita varten. Tämän mallin avulla pystytään toteuttamaan voimaannuttava taidealan työpaja vanhuksille.

Haastattelun kohderyhmä koostui kolmesta taidealan opiskelijoista. Näistä kaksi olivat valokuvataiteen opiskelija ja yksi maalaustaiteen opiskelija. Opiskelijoille työskenteleminen vanhusten kanssa ei ollut tuttua entisestään. Havainnoinnin kohderyhmä koostui edellä mainituista opiskelijoista sekä työpajalle osallistuvista palvelutalo Iso-Heikin asukkaista. Asukkaat olivat melko homogeeninen ryhmä. Heillä oli erilainen tausta ja elämäntilanne. Työpajaan vaikuttavia fyysisiä tai psyykkisiä rajoitteita ei ollut. Soveltavan tutkimuksen osiossa puhutaan työpajan osallistuvista vanhuksista asukkaina, sillä näin toivotaan palvelutalo Iso-Heikin puolelta.

6.2 Aineiston keruu ja analyysi

Aineistokeruu tapahtui haastattelun ja havainnoinnin keinoin. Haastattelun ja havainnoinnin tehtävä oli vastata seuraavin tutkimuskysymyksiin: Millainen kokemus opiskelijoille jäi työpajan jälkeen sekä oliko tarpeeksi pohjatietoa ennen sitä? Oliko perehdytys tarpeen ja riittävä? Miten työpajan toteutuminen onnistui?

Opiskelijoiden haastattelu tapahtui rajatun ja ohjatun ryhmä- ja teemahaastattelun muodossa. Haastattelussa oli avainkysymyksiä, joiden avulla haastattelu pysyi käsittelyssä aiheessa. Tutkimuksessa haastattelulla

hankittu tieto on sidoksissa tutkimusympäristöön, osallistujiin, kulttuurin ja yhteisöön. Turvallisen ja luotettavan ilmapiirin luominen haastattelutilanteeseen oli tärkeää. Ryhmän ihanteellinen koko on 3-12 henkilöä. Litterointi on helpompaa tilanteessa, missä on haastateltu pieni määrä ihmisiä kerralla. Ryhmähaastattelussa on huomioitava, että ryhmässä arkaluonteisimmat eivät välttämättä tuo mielipiteitään esille helposti. Toisaalta haastattelussa toisista ryhmäläisistä voi olla apua asioiden mielen palauttamiselle, toisten ajatus voi herättää toisessa jonkun toisen ajatuksen. (Kylmä & Juvakka 2007, 78-85). Haastattelukysymykset muokattiin antamaan vastauksen tutkimuskysymyksiin (LIITE 2). Haastattelun kysymykset oli jaettu kolmen isomman teeman alle. Nämä olivat perehdytyksen sisältö, käytännön järjestely sekä projektipäällikölle palaute.

Haastattelu pidettiin pian työpajatyöskentelyn jälkeen Taideakatemian tiloissa. Analyysi alkoi haastattelutilanteessa sillä jo siinä tilanteessa pystyi havainnoimaan ja analysoimaan vastauksia. Haastatteluaineiston purkaminen ja sen analyysi aloitettiin mahdollisimman pian haastattelutilanteen jälkeen. Haastattelun tavoite oli selvittää, mitä tietoa taidealan opiskelijat tarvitsevat valokuvan ja maalauksen keinoin toteuttavan työpajan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Päätelyn muoto oli abduktiivista ja tulkinta oli spekulatiivista, sillä tutkijalla oli selkeä tavoite vastauksille. Haastattelu nauhoitettiin, jonka jälkeen aineisto litteroitiin. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 135-139.)

Työpajan aikana tehdyn havainnoinnin tehtävänä oli vahvistaa haastattelusta saadut tulokset. Havainnointi voi joko vahvistaa haastattelussa esille tulleet tulokset tai kumota ne. Havainnointia menetelmänä käytettäessä saatiin välitöntä ja suoraa informaatiota projektiryhmän sekä työpajan osallistuvien asukkaiden käyttäytymisestä sekä reaktioista. Se oli hyvä menetelmä vuorovaikutuksen liittyvän tiedon keräämiseen, sekä nopeasti vaihtuvien tilanteiden kartoittamiseen. Projektipäällikkö teki havainnoista muistiinpanoja työpajojen aikana kirjaamalla ne systemaattisesti muistivihkoon. Havainnoitavat alueet oli määritelty ennakkoon tutkimuskysymysten pohjalta (LIITE 2). Havainnoinnissa pyrittiin joka työskentelykerralla havainnoimaan samat asiat ja

niiden edistymistä. Projektipäällikkö osallistui toimintaan sekä teki havaintoja ja tarkentavia kysymyksiä. Havainnoinnin lajina oli osallistuva havainnointi, sillä opiskelijat ja asukkaat tiesivät projektipäällikköön tekevän havaintoja. Havainnoijan läsnäolo saattoi vaikuttaa ihmisten käyttäytymistä työpajatilanteessa ja näin vääristää havainnoidun tuloksen. (Hirsjärvi, Remes, Saajavaara 2009, 212-213.)

6.3 Tulokset

6.3.1 Projektipäällikkönä onnistuminen sekä työpajan sisältö

Opiskelijat kokivat, että kokonaisuudessa projektipäällikkö onnistui tehtävässään, erityisesti käytännön järjestelyissä. He kokivat eniten tarpeen projektipäällikön ohjauksesta ja mukana oloa työpajan sisällön suunnittelussa. Tällä kertaa opiskelijat ja heidän ohjaaja saivat suunnitella sen yhdessä ilman projektipäällikköä. Projektipäällikkö olisi voinut puuttua jo suunnitteluvaiheessa esimerkiksi sisällön laajuuteen. Opiskelijat kokivat saaneensa sisällön suunnittelussa liian vapaat kädet. Projektipäällikön on hyvä ilmaista selkeästi, kun toteutustapa on vapaa eikä vielä ole yhtä selkeätä tapaa toteuttaa tämän tyylistä työpajaa. Nyt kun opiskelijoille annettiin vapaat kädet ilman, että asiasta erikseen mainittiin, se tuntui jättäneen ilmaan monia kysymyksiä.

"--Mikä on jokaisen rooli siinä. Tuntui että, jos mä nyt sanon ton, niin mä astun toisen varpaille--"

"--oli hyvä, että oli vapaata, mutta just se, et sä tietäisit sen siin alussa."

"--liian vapaat kädet--"

Kehittämiprojektin markkinoinnissa olisi ollut kehitettävää. Opiskelijat kokivat, ettei projektia mainostettu Taideakatemialla tarpeeksi. Ilmoitustaululla on ollut Hyvä arki vanhukselle – hankkeesta informaatiota, mutta muutoin he eivät kokeneet kuulleen asiasta. Opiskelijoista itsestään oli suuri apu rekrytoinnissa, he osasivat pyytää kaverinsa mukaan.

Työpajalla toteutettu sisältö osoittautui laajuudestaan huolimatta hyväksi ja toimivaksi. Osaksi tämän vuoksi alkuvaiheessa työpajan osallistuvien asukkaiden määrä karsiutui ja jouduttiin etsimään uusia osallistujia. Ensimmäisestä esittelykerrasta oppineena, uusille osallistujille osattiin sisältö tuoda esille hienovaraisemmin. Työpajojen loputtua opiskelijat kokivat, että nykyinen sisältö oli osoittautunut kuitenkin hyväksi monimuotoisuudesta huolimatta.

"--loppupeleissä siitä tuli ihan hyvä -- siel menetti joku yöunet--"

"--ei usko että kauhean isoja traumoja--"

"Me selvittiin siit tosi hyvin--"

Työpajan sisältöä suunniteltaessa on pyrittävä ottamaan huomioon kohderyhmä, jolle sitä suunnitellaan. Huomioitavia asioita ovat heidän voimavaransa sekä rajoitteet. Näiden lisäksi on otettava huomioon projektin tavoite ja aikataulu. Sisällön on oltava selkeä ja valmiiksi suunniteltua, mutta siinä on oltava tilanteen mukaista joustavuutta. Idea itse teoksesta on tultava sen tekijältä itseltään, vaikka sisällön aihe sitä voi ohjata johonkin suuntaan. Työpajan toteutustavan ja sen sisällön kuvauksessa kohderyhmälle on oltava kärsivällinen. Kaikkia avoimia kysymyksiä suunnitelmasta ei kannatta käsitellä samalla kerralla. Sisällön kuvaaminen yksinkertaisesti ja selkeälinjaisesti parantaa kohderyhmän motivaatiota eikä pelästyä heitä monimutkaisuudellaan.

"Kyl, te tiedätte mitä me tehdään"

Opiskelijat kokivat tyytyväisyyttä siitä, että saivat työskennellä asukasparinsa kanssa yhdessä ilman, että siihen tuli kukaan häiritsemään tai ohjaamaan. Tyytyväisiä oltiin myös siihen vaihtoehtoon, että pari sai itse valita omanlaisen työskentelytavan, tahdin sekä työskentelytekniikan. Tämän vuoksi jokaisen asukkaan ja työskentelyparin teos ja työskentelytyyli muodostui omanlaisekseen. Parityöskentely oli osoittautunut tehokkaammaksi kuin ryhmätyöskentely. Ryhmätyöskentelyssä jää helposti hiljaisemmän ja epävarmemman osallistujan mielipide ja tarve huomioimatta. Ryhmässä on myös vaikeampi keskittyä jokaisen yksilöllisesti ja antaa lähiohjausta. Parityöskentelyssä jokaiselle parille kehittyi omanlainen työskentelysuhde.

Parityöskentelyssä pystyttiin paremmin antamaan yksilölle täysin hänelle kohdistettua aikaa. Kahden keskeen työskentelyssä molemmat osapuolet pystyivät tutustumisen jälkeen olemaan rennompia. Rentous työskennellä toi mukanaan asukkaille rohkeuden työskennellä taiteen parissa.

"--kun ei tunne toista ihmistä, heti kajoo toisen ihmisen henk.koht. materiaaliin."

Kehittämiprojektissa parityöskentely toi työskentelyyn rauhallisuutta, teosten työstäminen sujui rauhallisesti. Jokainen pari toimi omien ehtojen mukaan. Teosten syntymiseen ja tekemiseen vaikutti asukkaiden historia ja suhtautuminen taiteeseen sekä sen tekemiseen. Moni oletti, että taiteen tekemiseen tarvitaan taiteilijan, ja taidon käyttää erilaisia työskentelytekniikoita. Työskentelyrauhan antaminen toi tasaisen tunnelman ja poisti kiireen tunteen. Projektin kiireellinen aikataulu ei näkynyt työskentelyhetkellä. Tuntui, että teoksen työstämiselle on aikaa. Tähän saattoi vaikuttaa opiskelijoiden rauhallinen suhtautuminen ja asukkaille tilan antaminen.

"Hän ei osaa piirtää, hän ei osaa maalata."

Opiskelijat kokivat viiden tapaamiskerran jaksoa liian lyhyeksi asukkaisiin tutustumisen kannalta. Tutustumista toivottiin, ei vain valokuvien ja itse teoksen työstämisen kautta, vaan myös keskustelulla. Esimerkiksi olisi ollut hyvä keskustella asukkaiden kanssa mikä on heidän taidekäsityksensä ja historiansa. Opiskelijat muun muassa olisivat voineet kertoa, millainen on heidän käsitys taiteesta. Moni asukas oletti, että taidetta tehtäessä on hallittava myös hyvä tekniikka. Monella asukkaalla oli taustalla jonkinlaista kokemusta taiteen tekemisestä eri muodoissa. Lisäksi moni heistä koki, ettei osaa piirtää tai maalata. Työpajan aikana opiskelijat kokivat, että pystyivät auttamaan asukasparinsa käsitystensä yli. Tähän vaikutti osaksi myös se, että he tulivat toisilleen tutuiksi. Opiskelijoiden käsitys taiteesta oli muun muassa se, että taide syntyy sisällöstä, mitä heidän mielestä olisi voinut korostaa asukkaille projektin alussa. Toisaalta opiskelijat pohtisivat sitä, että kun ihmisellä on ollut yksi taidekäsitys koko elämän ajan, sitä ei helposti muuteta muutaman tunnin keskustelulla. Kyseenalaista on myös tarve muuttaa toisen taidekäsitystä.

Tämän tyyppisessä työskentelyssä tarvitaan enemminkin auttavaa kättä ennakkoluulojen ylittämiseksi. Aukkaita oli kannustettava ymmärtämään, että heidän tekemänsä teos on riittävän hyvä sellaisenaan kun he sen kokevat hyväksi.

”Silla, et oikeasti vois niin kuin arvostaa, et - Hei, mä nyt maalasin paperin punaiseksi-, -- et siitä tulisi hyvä fiilis siit, et sen ymmärtäis, et tämä on riittävän hyvä näin. Ei tarvi olla se hieno tekninen suoritus.”

Tapaamiskertojen kulku ja näyttelyavajaisten järjestäminen onnistui opiskelijoiden mielestä hyvin. Heistä oli mukava huomata, että muun muassa yhden asiakkaan halu viedä yksi näyttelyn avajaisista pois jäänyt teos myöhemmin näytille. Asukas oli vienyt sen ripustettavaksi näyttelyn avajaisten jälkeisenä päivänä itse. Tämä toiminta viesti selkeästi voimannuttamisen onnistumisesta. Aukkailla oli luottamus opiskelijoiden taitoon ja siihen, että he tietävät mitä ovat tekemässä. Aukkaille ne olivat uusia työskentelymuotoja, jotka jännittivät sekä kiinnostivat. Aukkaiden rohkeutta lisäsi opiskelijoiden varmuus tekemisessä ja ammattitaitoinen työote. Opiskelijat veivät selkeästi teoksen työstämisen kohti tavoitetta ja näyttelyn avajaisia.

”--hän kävi viemässä meidän maalauksen sinne. Hän sanoi: Hän käy laittamassa sen sinne”

”Hirveän rohkeata et se heti sanoi et tämäkin pitää sada seinälle -- halusi viedä se sinne esille-- Ei ollu sellaista ettei tä voisi tulla esillä”

”Siinä tulee se haluu tavallaan.”

Näyttelyn avajaiset oli hyvä tavoite ja lopetus työpajatyöskentelylle, joka tosin loi kaikille hieman paineittakin. Opiskelijat kokivat saaneensa voimia viedä työpajoja eteenpäin toinen toisiensa kannustuksesta. Kun yksi opiskelija tunsu, ettei oikein tiedä mitä tästä tulee, niin sai hän toisilta opiskelijoilta tukea nähdessään heidän tietävät mitä tekevät. Kahvihetki ennen työpajoja oli kaikkien mielestä hyvä asia, joka vahvisti projektiryhmän työskentelyrauhan.

6.3.2 Perehdytyksen onnistuminen

Opiskelijat kokivat kokonaisuudessaan työpajoihin perehdytyksen onnistumisen tyydyttäväksi. He kokivat lyhyesti tiivistetyn PowerPoint esityksen riittäväksi, vaikka diojen lukeminen jäi helposti nopeaksi selaamiseksi. Nopea tiedon käsittely ohimenneen jätti sen helposti roikkumaan ilmaan. Erityisesti tilanteessa, jossa on kiireinen ilmapiiri lukuhetken aikana. Opiskelijat eivät kuitenkaan kokeneet, että olisivat tarvinneet enemmän tietoa kuin saivat. He saivat mielestään riittävästi pohjatietoa ja tiesivät saavan tarvittaessa sitä lisää. Tämän tyyppisessä työskentelytavassa ei hoitoalan tiedolla välttämättä ole niin suurta merkitystä, ja siitä voi olla jopa haittaa. Työpajalle osallistuvilla asukkailla ei ollut erityisiä rajoitteita, joista olisi tarvinnut tietää enemmän. Opiskelijat jäivät kaipaamaan enemmän tietoa kehittämisprojektista ja työpajan esivalmisteluista. Lisäksi olisi tarvittu ennen työpajatyöskentelyä enemmän aikaa tutustumiselle ja tavoitteen sisäistämiseksi.

”Terveystieteiden alan ihmiset erikseen.”

”...mitäköhän tässä oikein tehdään?”

Tähän projektin valikoituivat taidealan opiskelijat, jotka olivat erittäin sitoutuneet toteuttamaan työpajan onnistuneesti ja asukkaille mukavaksi. Opiskelijat olivat tarvittaessa valmiita työskentelemään sovitun työskentelyajan ulkopuolellakin. Opiskelijat osasivat huomioida asukkaiden voimavarat sekä rajoitteet, kuten liikkumista, näkemistä ja kuulemistä rajoittavat tekijät. Kaikki työpajan osapuolet panostivat työpajatyöskentelyyn ja teoksiinsa. Näin ollen työpajan tunnelmaan ja työskentelyyn vaikutti, työpajan toteuttajien sekä osallistujien persoona.

6.3.3 Järjestely ja organisoiminen

Taidealan opiskelijat kokivat käytännön järjestelyiden ja organisoimisen sujuneen hyvin. Heidän mielestään kehitettävää oli tiedonannossa itse kehittämisprojektista sekä sen tavoitteesta. Projektipäällikön tärkeitä tehtäviä

heidän mielestä oli kertoa selkeästi projektin tausta, tavoite ja toteutustavasta. Tavoitteen tunteminen helpottaa, opiskelijoiden mielestä, heitä toteuttamaan varmaotteista työpajatyöskentelyä. Projektipäällikön on tärkeitä olla myös paikalla työpajan sisällönsuunnittelussa, koska silloin hän osaa rajoittaa ajoissa liian laajan ideoiden määrän. Varmaotteinen lähestyminen projektin johtamiseen lisää esimerkiksi opiskelijoiden luottamusta siihen, että ainakin projektipäällikkö tietää mihin pyritään. Tärkeitä tehtäviä ovat myös roolien jako sekä vastuun jakaminen projektiryhmäläisten kesken. Ennen sisällön suunnittelua opiskelijat olisivat myös toivoneet, että asukkailta olisi kysytty toiveita työpajan toteutuksesta. Tosin he myös huomasivat, että valmiiksi tuotu suunnitelma sisällöstä toimi hyvin. Valmis suunnitelma sisällöstä antoi työkalun, jota oli helppoa esitellä asukkaille ja siitä tulikin asia joka loi työtyöskentelylle tavoitteen. Opiskelijat kokivat viiden työskentelykerran olleen liian vähän teoksen tekemisen kannalta sekä itse projektin.

Opiskelijat olivat tyytyväisiä työpajatyöskentelyä varten järjestettyihin palvelutalo Iso-Heikin tiloihin. Lisäksi enemmän tilaa tarvittaessa, sitä järjestyi ongelmitta. Projektin työpajoille ei vaadita erityisiä työskentelyvälineitä, joten työskentelytilaksi kävi melkein mikä vain isompi huone. Tilan järjestyminen samasta paikasta missä asukkaat asuivat, helpotti asukkaiden osallistumista työpajalle. Tila oli tuttu ja lähellä. Opiskelijat kokivat yhteyden pidon olleen kiitettävä. He tiesivät keneen ottaa yhteyttä ja saivat riittävästi tietoa siitä mihin milloinkin kuului tulla ja mihin aikaan. He kokivat, ettei heillä ollut vaikeuksia ottaa yhteyttä projektipäällikköön. He tiesivät, että tarvittaessa saavat yhteyden puhelimitse tai sähköpostitse.

Opiskelijat kokivat epämukavana ensimmäisen yhteisen tapaamiskerran, joka ei ollut vielä työpajan työskentelytapaaminen. Tälle kerralle oli tullut myös asukkaita. Epämukava olo syntyi siitä, että opiskelijat eivät ehtineet vielä tutustua itse kehittämissä projektiin tai projektiryhmään, kun he joutuivat tutustumaan samanaikaisesti myös asukasiin. Parempi vaihtoehto olisi ollut tavata erikseen ensin opiskelijat ja myöhemmin kaikki yhdessä. Opiskelijat

kokivat, etteivät vielä itse tiedä mitä tässä projektissa tehdään, kun heidän piti jo esitellä työpajan sisältää, sekä löytää oma roolinsa työpajassa ja hankkeessa.

”--tosi ahdistava tulla tilanteeseen -- mikä mun rooli oli? Kuka mun pomo on--”

Työpajatyöskentelyn jälkeiset tunnin kestoiset palautetunnit koettiin liian pitkiksi ja epämääräisiksi. Heidän mielestä viidentoista minuutin kestoinen palautehetki voisi olla toimivampi. Lisäksi he toivoivat palautetunneilla suurempaa ja konkreettisempaa palautetta siitä, mitä tekivät hyvin ja missä on kehitettävää. He pohtivat myös oman osallistumisensa purkutunneilla ja totesivat voineensa itsekin pyytää tarkempaa palautetta. Työpajatyöskentelytapaamisten jälkeinen tunnin kestoinen purkutunti osoittautui liian pitkäksi. Purkutunnit on hyvä olla olemassa, mutta ne voi pitää lyhyempänä noin 15 minuutin pituisina. Työpajassa opiskelijoiden purkutunnit työskentelyn jälkeen antoivat mahdollisuuden keskustella menneestä tapaamisesta ja kehittämistarpeesta. Purkutunneilla tuotiin esille perehdytystarve ja mahdolliset ongelmakohdat, joihin tarvittaessa etsittiin yhdessä ratkaisuja. Suurin tarve purkutunneille oli ensimmäisten työskentelykertojen jälkeen. Tosin tämä tarve ei olisi ollut niin suuri, jos projektiryhmällä olisi ollut aikaa tavata ennen itse työpajatyöskentelyn aloittamista.

”ku se oli tunnin -- aika pitkä -- enemmän itte suoraa palautetta -- ei oikeastaan tienyt koskaan tekeeks oikein vai väärin--”

6.3.4 Voimantuminen

Asukkaiden voimaantuminen sekä ylpeys näkyi selkeästi viimeistään näyttelyn avajaisissa, jossa valmiit teokset olivat esillä (Kuva 4,5). Opiskelijoiden mielestä työpajan voimauttava vaikutus näkyi asukkaista niin työpajoillak uin näyttelyssä. Voimaantuminen välittyi asukkaiden tavasta esitellä teoksiaan yleisölle, ystäville ja omaisille. Asukkaiden tavasta puhua oli huomattavissa voimaantumisen merkkejä.

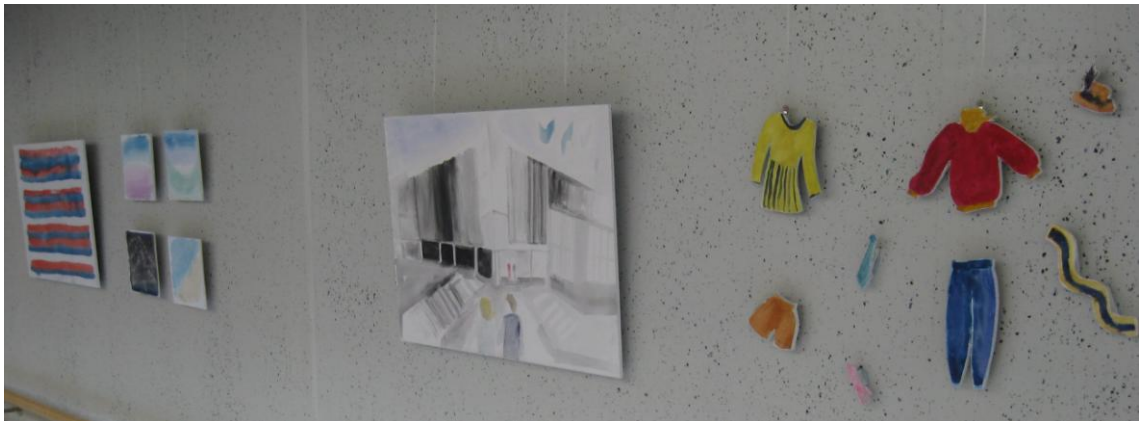
”No, kun minä olen taiteilija”.

He kehuivat näyttelyn avajaisissa onnistunutta työpajaa sekä toimivaa yhteistyötä opiskelijoiden kanssa. Asukkaat näyttivät kokeneen tehneensä teoksen opiskelijan kanssa, ei yksin. He myös katsoivat ja esittelivät mielellään teoksen parinsa kanssa. yleisön palaute vahvisti asukkaiden voimantumista. Palaute yleisöltä tuli eleiden, sanojen ja liikutuksen myötä.

Kuva: Veronika Piontek

Kuva 3. Osa työpajalla tehdyistä teoksista, osa1.

Kuva: Veronika Piontek

Kuva 4. Osa työpajalla tehdyistä teoksista, osa2.

Projektissa voimaantumista tapahtui koko projektiryhmässä sekä asukkaissa. Työpajan vetäjät saivat voimaannusta muun muassa asukkaiden kertomista tarinoista teoksen tekoprosessin aikana. Asukkaat vaikuttivat olevan halukkaita

jakamaan oman tarinansa projektiryhmän kanssa. Aasukkaiden henkinen voimavara oli aistittavissa työpajan aikana. Aasukkaiden eleiden ja lauseiden välistä lukeminen osoittautui tärkeäksi, koska he eivät välttämättä ystävällisyyttään kertoneet suoraan väsymyksestä tai halustaan jo lähteä pois. Jatkuva kannustaminen ja tukeminen teosten tekemisessä ja ideoinnissa on myös suotava, se antoi enemmän rohkeutta työskentelyyn ja auttoi teosta koskevien valintojen teossa.

6.4 Luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuuden kriteereitä voivat olla uskottavuus, vahvistettavuus, refleksiivisyys ja siirrettävyys. Uskottavuudella tarkoitetaan tutkimuksen ja tulosten uskottavuutta ja sen selvää näkevyyttä tutkimuksessa ja tuloksissa. Vahvistettavuus tutkimusprosessissa näkyi tehdyssä raportissa, josta toinen tutkija pystyy seuramaan prosessin kulkua suurimalta osin. Tutkimuksen tekijä toteutti refleksiivisyyden jatkuvalla arvioinnilla ja tietoisuudella omista lähtökohdista ja niiden vaikutuksista prosessiin. Tutkimustulosten siirrettävyys varmistettiin raportoimalla riittävästi tietoa tutkittavista sekä ympäristöstä. (Kylmä & Juvakka 2007, 127-129.) Projektissa luotettavuus vahvistettiin tarkan kirjallisen raportoinnin kautta ja sen antamisella tarkistuttavaksi ohjausryhmälle. Aineiston keruussa ja analyysissä luotettavuuden kriteerit toteutuivat haastattelun tarkkana analysoimisella, puolueettomalla asenteella haastattelutilanteessa sekä ammattimaisella käytöksellä projektin joka vaiheessa. Tiedon hankinta oli etusijalla, tieto pidetään luottamuksellisena sekä siitä raportoidessa ylläpidettiin puolueettomuus ja diplomaattinen asenne. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 96-98.)

Tutkimusetiikka tutkimuksessa tuli huomioitua prosessin aikana tehdyissä päätöksissä ja valinnoissa. Eettisyys toteutui tutkimuksessa oikeudenmukaisuudella, arvostuksella osallistujia kohtaan sekä heidän anonymiteettinsä säilyttämisellä (Boswell & Cannon 2011, 61). Haastattelussa ja aineistonkeruussa eettiset näkökulmat toteutuivat antamalla osallistujille

vapaus keskeyttää haastattelunsa niin halutessaan. Lisäksi heidän antamansa haastattelun kuunteli ja analysoi vain tutkimuksen projektipäällikkö. Anonymiteetti säilytettiin koko raportoinnin sekä prosessin ajan. Eettisen ajattelun kautta projektipäällikkö teki eettisesti oikeutettuja päätöksiä projektin koko toteutusprosessin aikana.

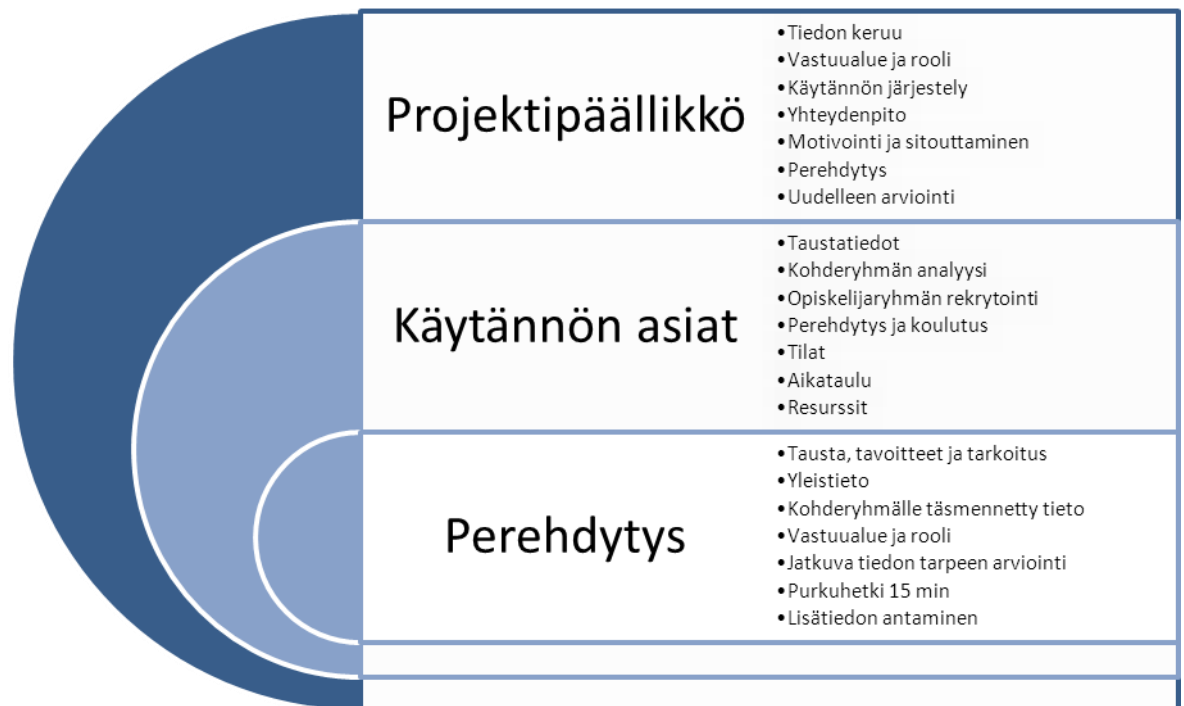
7 TYÖPAJAN TOTEUTUSMALLI

Toteutusmallissa on tiivistetty ne osa-alueet, jotka takaavat onnistuneen opiskelijaperehdytyksen. Onnistunut opiskelijoiden perehdytys varmistaa sen, että innovatiivisista työpajoista saadaan mahdollisimman paljon hyötyä. Työpajan toteutusmalli on jaettu kolmen isompaan osa-alueeseen, jotka ovat projektipäällikön rooli, käytännön asiat ja perehdytys (Kuvio 3).

Projektipäällikön johtava rooli on avainasemassa onnistuneen työpajan toteutuksessa. Projektipäälliköllä täytyy olla tavoite tekemiselleen. Hänen tehtäviin kuuluvat tiedon keruu, vastuualue ja rooli, käytännön järjestelyt, yhteydenpito, motivointi ja sitouttaminen, perehdytys sekä uudelleen arviointi.

Käytännön asioilla tarkoitetaan niitä asioita, jotka on hoidettava ennen työpajatyöskentelyn aloittamista. Näitä ovat taustatiedot, kohderyhmän analyysi, opiskelijaryhmän rekrytointi, perehdytys ja koulutus, tilat, aikataulu ja resurssit.

Perehdytyksellä on oma osansa onnistuneen työpajan toteutuksessa. Perehdytys sisältää tiedon tavoitteesta ja tarkoituksesta, yleistiedosta, kohderyhmälle täsmennetystä tiedosta, vastuualueesta ja roolista, jatkuvasta tiedon tarpeen arvioinnista, 15min purkuhetkestä sekä lisätiedon antamisesta.

Kuvio 3. Työpajan toteutusmalli.

7.1 Projektipäällikkö

Projektipäällikön ensimmäisenä tehtävänä on kerätä tieto siitä, kenelle toteutetaan työpajaa sekä kuka sen toteuttaa. Kerätyssä tiedossa on hyvä olla tietoa kehittämisprojektista, projektiryhmästä, työpajan osallistujista sekä tarvittavista tiloista ja resursseista. Projektipäällikön tehtävänä on jakaa projektiryhmän keskeen vastuualueet ja roolit. Jokaisen on hyvä tietää mitä on tekemässä ja tiedostaa oman vastuualueensa työpajassa. Käytännön järjestelyihin kuuluu tilojen varaaminen, yhteydenpito projektiryhmän kanssa sekä työpajalle osallistuvien vanhusten kanssa. Projektin alussa sekä sen kuluessa vastuualueiden ja roolien jakaminen on tärkeitä. Selkeä roolijako projektiryhmän sisällä auttaa osallistujia ymmärtämään oman vastuunsa sekä auttaa ohjaamaan työpajalle osallistuvat vanhuksat sen mukaisesti. Työpajatyöskentely sujuu jouhevasti, kun kaikilla oli selkeä oma tehtävänsä.

Esimerkiksi opiskelijoille on hyvä kertoa kuinka vapaat kädet heillä on työskennellä työpajassa.

Kehittämiprojektin onnistumisen takaamiseksi on tärkätä panostaa motivointiin ja sitouttamiseen. Yksinkertainen informointi lisää motivaatiota. Projektiryhmän ja työpajan vanhusten motivoinnin keinona voivat olla yhteydenpito, yhteiset tapaamiset sekä vakuuttava johtaminen. Taidealan opiskelijoiden perehdyttäminen on osa projektipäällikköön tehtäviä. Työpajan aikana täytyy arvioida jatkuvasti toiminnan sujumisen, perehdytys- ja kehittämistarpeen.

7.2 Käytännön asiat

Työpajan toteutusmallissa käytännön asioilla tarkoitetaan organisointiin liittyviä asioita, joiden toteutuksesta huolehtii palvelupäällikkö. Palvelupäällikkö kerää taustatietoa analysoimalla kohderyhmän eli työpajan vanhuksia. Kerättävään tietoon kuuluvat mahdolliset työpajatyöskentelyä rajoittavat fyysiset tai psyykkiset tekijät. Projektipäällikkö myös kerää tietoa työpajan opiskelijoista, jotta heille pystytään keräämään sopivan perehdytyspaketin. Opiskelijoiden rekrytoiminen vaati moniammattillista yhteistyötä oppilaitoksien kanssa. Opiskelijoiden perehdytys ja koulutus on pyrittävä toteuttamaan ennen itse työpajatyöskentelyä ja mahdollisesti jo ennen työpajan sisällön suunnittelua. Käytännön asioihin kuuluu myös työskentelytilojen järjestäminen sekä työpajan aikataulun luominen. Työpajan aikataulu on hyvä olla valmiina jo ennen kuin aloittaa rekrytoimisen. Kaikessa käytännön asioissa on huomioitava kustannukset sekä muut resurssit, ja suunnitella sen mukaan tehokas toiminta.

7.3 Perehdytys

Perehdytys kannattaa toteuttaa ennen työpajan aloittamista. Perehdytys voisi tapahtua kokoontumisessa, joissa myös projektiryhmä tutustuisivat keskenään. Näissä tapaamisissa voidaan käsitellä perehdytettävä aihe ja yhdessä läpikäydä materiaali. Perehdytyksen jälkeen sisällön suunnittelu on helpompaa.

Perehdytystä täytyy antaa työpajan idean lähtökohdasta, projektin taustasta, tavoitteista ja tarkoituksesta. Tämä selkeyttää taidealan opiskelijoille, mistä on kyse ja auttaa heittä pyrkimään työskentelyssä samaan tavoitteeseen. Perehdytettävään tietoon kuuluu myös hoitoalaan liittyvä perustieto, kuten käsihygienian tärkeys sekä vanhusten kohtaaminen. Perehdytettävä tieto täytyy kohdentaa juuri sillä hetkellä toimivalle kohderyhmälle. Perehdytyksen kuuluu myös projektiryhmän vastuualueiden jakaminen. Muun muassa projektiryhmälle on hyvä kertoa kuinka vapaat kädet heillä on toimia työpöydällä. Perehdytykseen kuuluu myös jatkuva tiedontarpeen arviointi. Se voi tapahtua joko paikan päällä itse havainnoimalla tai kyselemällä. Työpajatyöskentelyn jälkeen on hyvä pitää 15 minuutin purkutunti menneestä työskentelystä, sekä syntyneistä kysymyksistä. Kun lisätieto on selvitetty, pystyy antamaan lisätietoa.

8 KEHITTÄMISPROJEKTIN ARVIOINTI

Kehittämiprojektin tavoitteena oli luoda taidealan opiskelijoille voimaanttavan työpajan toteutusmalli. Soveltavan tutkimuksen osion tavoite oli selvittää, mitä tietoa taidealan opiskelijat tarvitsevat valokuvan ja maalauksen keinoin toteuttavan työpajan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi. Soveltavan osiossa saatujen tulosten kautta luotiin työpajan toteutusmalli, jota pystyy hyödyntämään samantyyppisissä projekteissa. Tulokset saatiin yhdistämällä opiskelijoiden haastattelun- ja työpaja havainnointiaineisto keskenään. Tässä kehittämiprojektissa soveltavan tutkimuksen osio vastaasi hyvin tutkimuskysymyksiin ja tuloksista saatiin aikaan työpajan toteutusmalli, jota pyritään hyödyntämään tulevien työpajojen toteutuksessa.

Tutkimuksen tarkoitus ja tutkimusongelmat olivat selkeät. Niiden avulla pystyi keskittymään havainnoissa ja haastattelussa olennaiseen. Tutkimuskysymyksiin vastaaminen onnistui erinomaisesti valittuja tutkimusaineiston keruumenetelmiä käyttäen. Tutkimuskysymyksiä olivat: Millainen kokemus opiskelijoille jäi työpajan jälkeen sekä oliko tarpeeksi pohjatietoa ennen sitä? Oliko perehdytys tarpeen ja riittävä? Miten työpajan toteutuminen onnistui? Tutkimuksen aineisto koostui opiskelijoiden haastattelusta, jota tuki työpajatyöskentelyn aikana tehdyt havainnot. Kehittämiprojektin prosessissa pystyi huomioimaan luotettavuuden ja eettisyyden kriteerit jokaisessa sen vaiheessa.

Kehittämiprojektin toteutus sujui tiiviin aikataulun sisällä, mutta aikataulu huomioiden projekti eteni joustavasti. Haastavin osa projektissa oli sen alkuosa, kun rekrytoitiin opiskelijat sekä asukkaat työpajoihin. Projektin alussa taidealan opiskelijoiden ohjaukseen olisi tarvittu enemmän aikaa, mikä ei kuitenkaan haitannut kehittämiprojektin lopullista tulosta. Ohjaus ja perehdytys tapahtuivat suurimmaksi osaksi sähköisesti sekä työpajatyöskentelykertojen jälkeisillä purkutunneilla. Ideaalinen ohjaus ja perehdytystilanne on hyvä tapahtua ennen itse työpajatyöskentelyjen alkua. Tällöin projektipäällikön rooli ohjaajana

korostuu. Hyvä perehdytys alussa edistää sujuvaa työpajatyöskentelyä kaikkien osapuolten osalta.

Yhteistyö projektiorganisaation eli Palvelutalo Iso-Heikin kanssa sujui hyvin. Yhteydenpito onnistui sähköisesti ja projekti eteni suunnitelmien mukaisesti, vaikka suunnitellut aika ajoitin muokattiin uuteen muotoon. Palvelutalo Iso-Heikissä oli omasta takaa riittävästi toimitiloja, jonka takia työpaja saatiin toteuttaa samoissa tiloissa asukkaiden asuinpaikan kanssa. Työskentelytila oli turvallinen ja tuttu ympäristö asukkaille, mikä lisäsi heidän turvallisuuden tunteen vaikka kaikki muu kehittämisprojektissa oli heille uutta.

Kehittämisprojektin myötä harjaantui taito työskennellä eri alojen kanssa yhteistyössä. Tässä projektissa moniammatillinen yhteistyö koostui täysin erilaisista ammattialoista. Yhteinen kieli löytyi helposti eri sukupolvien, ammattialojen sekä persoonien välillä hyvin. Tästä on hyvää jatkaa samantyylisten työpajojen juurruttamista muun muassa muihin palvelutaloihin. Kehittämisprojekti loi taidealan opiskelijoille mahdollisuuden hyödyntää ammattituntemustaan uudessa ympäristössä.

9 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Hyvä arki vanhukselle – hanke on tällä hetkellä ajankohtainen ja sen alla toteutetut projektit lisää kulttuurin tuomista hoitotyöhön ja antavat mahdollisuuden nähdä eri alan ammattilaisille toistensa alojen hyödyntämismahdollisuudet sekä vahvuudet. Projektin onnistuessa vastaamaan kaikkiin vastaan tuleviin haasteisiin se antaa kaikille yhteistyökumppaneille jonkinlaisen hyödyn ja kehittämismahdollisuuden tulevaisuudessakin. (Rautanen ym. 2011, 3-8.)

Konlaan yms. (2000, 177) tutkimuksessaan ovat korostaneet, että eliniän odotteen olevan korkeampi aktiivisemmin kulttuuria harrastavilla. Työpajan toteutusmalli - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhuksen arkeen kehittämisprojekti toi vanhusten arkielämään ja palvelutaloihin piristystä. Työpajatyöskentely pienissä ryhmissä edisti oletetusti hyvin osallistujien voimaantumista, virkistymistä ja sosiaalista kohtaamista. Realistisena tavoitteena voikin pitää työpajalle osallistuvien vanhusten virkistyminen arjessa. Työpajat antoivat myös taidealan opiskelijoille mahdollisuuden nähdä esimerkin, miten voi toteuttaa oman alan osaamista eri ammattialan ympäristössä. Moniammattilinen yhteistyö oli tässä projektissa yksi vahvuuksista sekä haasteiden tuoja. Haasteena oli erilainen ammattikieli sekä käsitteiden käyttö, jolloin oli oltava tarkka perusteltaessa asioita. Jokaisella alalla on oma ammattisanastonsa. Väärinkäsitykset vältettiin sillä, että varmistettiin kaikkein ymmärtäneen käsitelty asia samalla tavalla. Sama sana voi eri ammattiryhmissä tarkoittaa aivan eri asioita, siksi käsitteiden perusteleminen ja avaaminen oli tärkeitä yhteisessä kommunikaatiossa.

Kehittämisprojektin aikana yhteistyö monen organisaation kanssa osoittautui osaksi haastavaksi. Opiskelijoiden rekrytoiminen hyvissä ajoin ennen ensimmäistä työpajatyöskentelyä oli tärkeitä laadukkaasti ja selkeästi työpajan takaamiseksi. Projektipäällikkyyden haasteena oli osallistujien rekrytoiminen sekä peruttaneiden asukkaiden tilalle uusien etsiminen samalla kun

kehittämiprojektin aikataulu asetti toiminnalle rajoja. Tämänlainen tilanne lisäsi stressiä, jolloin oli osattava suhtautua rauhallisesti tilanteeseen sekä suunnitella hyvin hallintakeinoja. Tilanne opetti tekemään ratkaisevia päätöksiä. Esimerkiksi päätös pysyä tämän kehittämiprojektin aikataulussa ja työpajan alkuperäisessä aikataulussa osoittautui hyväksi, vaikka jotkut asukkaat peruttivatkin osallistumisensa kesken työpajan. Päätöksenteko vaati muun muassa rohkeutta ja uskallusta, vaikkei sille saa heti tukea muilta osallistujilta. Haastetta ja painetta suoriutua nopeasti kiireen aikataulun vuoksi, kokivat myös muut projektiryhmässä olijat.

Kehittämiprojektin yksi haaste oli työpajan taidealan opiskelijoiden sekä vanhusten rekrytoiminen ja pitäminen projektissa. Suuren roolin projektissa saivat sitouttamisen sekä motivoinnin keinot. Taidealan opiskelijoiden löydyttyä heidät pyrittiin sitouttamaan jatkuvalla yhteydenpidolla sekä informoinnilla. Haasteena oli antaa tarpeeksi informaatiota työpajan toteutuksesta sekä vastuualueiden jakaminen projektiryhmän kesken niin, että jokainen tiedosti sen työpajan aikana. Monelle syntyi vasta työpajatyöskentelyjen jälkeen selkeä kuva siitä, mitä oli ollut tekemässä. Rekrytointi olisikin pyrittävä aloittaa ajoissa. Rekrytointitilaisuudessa voisi olla projektipäällikköön hyvä olla paikalla kertomassa projektista.

Kehittämiprojektin kiireinen aikataulu rajoitti tutustumisaika sekä teosten työstämisaikaa. Opiskelijat olisivat kaivanneet enemmän aikaa tutustua työskentelypariinsa. Turvallisuudentunteen olemassaolo oli osoittautunut tärkeäksi. Tutustuminen työpajan aikana loi työskentelyyn rennon tunnelman sekä lisäsi projektiryhmän ja vanhusten keskinäistä luottamusta. Teosten tekeminen kiireessä tuntui monesta siltä, että pyrittiin tekemään itse teos huomioimatta asukkaiden tarvetta. Taidealan opiskelijat kaipasivat enemmän aikaa inhimilliselle kohtaamiselle. (Rantala ym. 2010, 39.)

Taidelähtöiset menetelmät voimaannuttivat projektiin osallistujat, niin sen toteuttajat kuin osallistujat. Tuiskun (2010) mukaan luovus antaa voimavaroja ja selviytymiskeinoja ihmisen arkeen. Kuvataide, maalaaminen sekä valokuvien käsittely tuntui antavan asukkaille positiivista oloa. Valokuvien kautta he

pääsivät muistelemaan omaa elämän matkaansa sekä teosten työstämisen kautta vanhenemisen tuoma henkinen voimavara välittyi opiskelijoille ja muille projektissa oleville. Tämän tyyppisessä toiminnassa vanhenemisen tuomat fyysiset rajoitteet eivät näyttäneet määrittelevän toimintatapoja. Taidelähtöinen työpaja näin olleen näyttäisi sopivaan kenelle vain, joka on asiasta kiinnostunut ja motivoitunut. Vanhukset pääsivät tekemään itse teoksensa, mikä Lääperin (2007) mukaan tukee voimaantumista ja mielenterveyttä.

Työpajatapaiseen työskentelyyn valikoituvat helposti muutoinkin aktiiviset ihmiset. He hakeutuvat yleensä helposti itse, ilman kannustusta, kokeilemaan uusia asioita. Kulttuuria harrastavat ihmiset harrastavat sitä usein myös vanhetessa (Jansson 2010; Johansson, Konlaan, Bygen 2001, 230). Palvelutaloissa olevat yksin viihtyvät ihmiset vaativat enemmän kannustusta osallistuakseen työpajaan. Työpajassa olleiden asukkaiden fyysiset, psyykkiset tai sosiaaliset rajoitteet eivät haitanneet työpajatyöskentelyä. Taidealan opiskelijoista siksi olikin melko hyödytöntä opiskella kenenkään epikriisiä. Kohtelias kohtaaminen riitti tämän tyyllisessä työpajassa, missä osallistujaryhmä oli homogeenistä. Työpajan työskentely sujui hyvin ilman projektipäällikön tai valokuvauksen ohjaajan ohjausta. Parityöskentelyn aikana työskentelypari opiskelija ja asukas saivat keskittyä vain keskinäiseen kommunikointiin.

Työpajoissa työskentelyparien välille syntyi keskinäistä vuorovaikutusta. Taidealan opiskelijat osasivat huomioida ja kohdata asukkaat alusta lähtien yksilöinä ja jokaisen tarpeen huomioiden muun muassa teosten suunnittelussa ja toteutustavassa. Kuvien ja työskentelytekniikoiden kautta taidealan opiskelijat saivat kokea osan toisen elämäntarinasta. Työpajan aikana toisen ihmisen elämäntarinan osaksi pääsemiseksi edisti valokuvista ja maaluksien kautta käyty keskustelu. Taiteen vuorovaikutuksellisuus työpajalla korostui työskentelyn aikana. Se auttoi asukkaita jakamaan henkilökohtaisiakin kokemuksia. (Tuisku 2010, 11-13; Salin 2008.)

Työpajatyöskentely sujui hyvin myös asukkaiden mielestä. Tulkinta perustuu asukkailta saatuun suulliseen palautteeseen sekä projektipäällikön havaintoihin. Kahden sukupolven yhteistyö onnistui ja siitä oli hyötyä. Sukupolvenvälistä

ikäkuilua ei huomattu työpajatyöskentelyjen aikana. Asukkaat toivat esille kokeneensa tyytyväisyyttä siitä, että opiskelijoilla oli työskentelyyn auttavainen ja rauhallinen lähestymistapa. He antoivat asukkaan itse tehdä päätöksiä. Asukkaat kokivat tehneensä itse oman teoksen, mutta kuitenkin yhdessä parin kanssa. Seuraava työskentelykertaa oli odotettua. Sitouttamiskeinoina käytetyt muistutussoitot, kahvihetket, aikaa jutustelu olivat kaikille mielekkäitä. Taideopiskelijoiden luoman ilmapiirin vuoksi työskentelytahti pysyi rauhallisena ja ilmapiiri ei ollut painostava kiireellisestä aikataulusta riippumatta. Asukkaat tuntuivat kokeneen hyväksi saadessaan tehdä itse, eikä kuunnella luentoa. He kokivat myös mukavaksi kun parin kanssa löytyi helposti yhteinen sävel muun muassa yhteisten taustatekijöiden vuoksi, kuten yhteinen kotipaikka.

Teosten tekeminen omalla yksilöllisellä tavalla tosiaan avasi kokemuksen uskalluksesta, yllätyksellisyydestä ja vapautumista suorituspainesta. Viimeisellä työskentelykerralla asukkaiden rohkeus tehdä itse ja uskallus kasvoi huomattavaksi. Työpajojen kautta on mahdollisuus oppia luottamaan itseensä ja päästä liiallisesta itsekritiikistä. (Huttunen 2002, 1919–20; Liikanen 2010, 25; Pirkkola 2007, 2416.) Työpajalla asukkaat pääsivät itse tekevän rooliin, opiskelijat vain tukivat teosten tekoa teknisesti sekä antoivat ideoita ja vaihtoehtoja. Tämänlainen työskentelytapa virkisti asukkaiden mieltä enemmän kuin jos he olisivat kuunnelleet luentoa. (Camic 2008, 290.) Asukkaat saivat myös tukea toistensa työskentelystä. Tekemisen analysoiminen työpajan aikana antoi enemmän vertailukohtia omalle sekä toisen tekemiselle. Työpajojen aikana itsekritiikin määrä väheni ja osallistujat saivat toisiltaan voimavaroja sekä luottamusta oman teoksensa työstämiselle. Opiskelijatyöparit osasivat kannustaa oma parinsa teoksen teoksen teossa, sekä huomioida jokainen yksilönä. Havaittavissa oli, että asukkaat pitivät opiskelijoiden tavasta ohjata ja auttaa heitä.

Palvelutalo Iso-Heikissä toteutetussa työpajassa taiteen esteettinen ja aistillinen kokemus välittyi katsojille näyttelyn avajaisissa. Teoksista näkee sen, että se toimi tekijänsä tapana kertoa jotain itsestään sekä muista ihmisistä. Teoksissa tiivistyi tärkeä viesti tekijästään ja ehkä ne avasivat myös uuden näkökulman

häneestä. Jokainen osallistuja panosti tunteella teokseensa ja niistä tuli tekijänsä näköisiä ja tunteita herättäviä teoksia. Näyttelyn avajaisissa katsojien reaktiot teoksiin tukivat jo aiemmin todettua. Teokset olivat samanaikaisesti henkilökohtaisia ja jaettavia, mikä loi kaikille mahdollisuuden ymmärtää itseään sekä toisia paremmin. Asukkaiden voimaantumisen näkyminen näyttelyn avajaisissa tukee selkeästi tutkimuksia, joissa todetaan kulttuuriharrastusten vaikuttavan positiivisella tavalla terveyteen muun muassa taide-elämyksenä tai sosiaalisen verkoston kautta. (Huttunen 2002, 1619-20; Pirkkola 2007, 2416.)

Havainnoiden ja haastattelu tulokset osoittivat, että taidealan opiskelijat tuovat hoitotyöhön erilaisen näkökulman toteuttaa työpajoja. Taidealan ihminen kohtaasi vanhukset eri näkökulmasta kuin hoitoalan koulutusta saanut henkilö kohtaa. Taidealan opiskelija kohtasi asukkaat työpajaan osallistujina, ei potilasnäkökulmasta. He eivät pyrkineet hoitamaan asukkaita, vaan halusivat auttaa tekemään omanlaisen teoksen. Hoitaja puolestaan usein kohtaa tämänlaisessa ympäristössä asukkaat potilasnäkökulmasta, jolloin työskentelytavassa on mukana hoitava lähestymistä. Hoitavan työskentelytapaan kuuluisi muun muassa eipirkiisin tunteminen. Lisäksi hoitoalalla kouluttautuneella voisi olla luontevampaa lähestyä vieraan ihmisen henkilökohtaisia ja arkoja elämän alueita, kun taas taidealan opiskelija ennen näiden asioiden käsittely tarvitsee aikaa tutustumiseen. Lähestymistapojen ero saattaa johtua juuri erilaisesta koulutustaustasta. Hoitoalalla hoitajia koulutetaan kohtaamaan uusia ihmisiä yhtäkkisissä ja nopeissa tilanteissa potilaan roolissa. Hoitajat joutuvat usein tulemaan uuden potilaan huoneeseen hetkeksi ja menemään melko intiimille alueelle, tuntematta häntä entuudestaan. Taidealan opiskelija taas kohtaa asiakkaan potilaan sijaan ihmisenä, katsojana tai itsensä ilmaisijana. Heillä saattaa olla enemmän aikaa tutustumiseen, ennen kuin ottaa puheeksi aran asian, joka näkyi esimerkiksi maalauksesta tai valokuvasta.

Taidealan opiskelija toi työpajatyöskentelyyn taiteilijan ja ammattitaitoisen otteen. He osasivat neuvoa eri tekniikoiden käytössä ja antoivat erinäisiä näkökulmia toteuttaa teos. Vaikka kaikilla työpajatyöskentelevillä oli lähtökohtana sama teema, teoksista tuli täysin erilaisia. Se osoitti opiskelijoiden

vaikutuksen teoksen tekoon sekä heidän taito tehdä yhdestä valokuvasta, tarinasta tai maalauksesta tekijänsä näköinen teos. Työpajan ilmapiiri oli rauhallinen ja pohtiva, avoimin kysymyksiin ei ollut valmiita ratkaisuja. Hoitajan ohjaamassa työpajassa saattaisi hoitoalalla kouluttautunut keskittyä enemmän kuntouttavaan työotteeseen sekä mahdollisiin diagnooseihin ja niihin vaikuttamiseen. Kun taas taidealalla kouluttautunut todennäköisesti keskittyy itse teoksen tekemiseen sekä sitä kautta tunteen välittämiseen toisen ihmisen kanssa. Havainnollistavana esimerkkinä taidealan ja hoitoalan kouluttautuneen työpajatyöskentelyä voisi kuvata kahdella janelalla. Taidealalla olevan työskentelytapaa olisi hitaasti nouseva ja laskeva jana, kun taas hoitoalalla olevan työskentelytapaa olisi nopeasti nouseva ja laskeva jana.

LÄHTEET

- Andersson, C. 2005. Kulttuuri kannattaa! – kymmenen näkökohta kulttuurisetelin puolesta. Suomen lääkärilehti – Finlands läkartidning 60 (12-13) 1435.
- Autio, A. 2010. Vapaaehtoistyön ja laitoshoidon vuorovaikutuksesta paljon opittava. THL, Sosiaaliportti-verkkopalvelu. Viitattu 12.11.12 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/tutkimusesittely/ikaantyminen/tutkimus-ikaantyminen/vapaaehtoistyon-ja-laitoshoidon-vuorovaikutuksesta-paljon-opittavaa>
- Bygren, L.O., Konlaan, B.B., Johansson, S-E. 1996. Attendance at cultural events, reading books or periodicals, and making music or singing in a choir as determinants for survival. Swedish interview survey of living conditions. British Medical Journal 313 (7072) 1577 - 80. Viitattu 13.11.12 <http://www.bmj.com/content/313/7072/1577.full>
- Camic, P.M. 2008. Playing in the Mud: Health Psychology, the Arts and Creative Approaches to Health Care. Journal of Health Psychology. Community Health 2 (13) 287-298. Viitattu 13.11.12 <http://hpq.sagepub.com/content/13/2/287.abstract>
- Forsen, A.S.K. 2007. Humor, beauty, and culture as personal health resources: Experiences of elderly Swedish women. Scandinavian Journal of Public Health 35 (3) 228-234. Viitattu 13.11.12 <http://sjp.sagepub.com/content/35/3/228>
- Hartikainen, A. 2009. Vapaaehtoiset vuodeosastolla. Etnografinen tutkimus vanhusten ja vapaaehtoisten kohtaamisesta. Helsinki, Helsinki yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Turki ja kirjoita. 15.painos. Kirjayhtymä Oy, Kariston Kirjapaino Oy, Hämeenlinna. Tammi.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press. HYY yhtymä. Helsinki.
- Heikkinen, E. 2002. Vanhuuden voimavarat. Marin, M (toim.) Kustannusosakeyhtiö Tammi. Vammalan Kirjapaino Oy. Vammala.
- Huttunen, M. O. 2002. Taitelijan sielu. Duodecim 118 (15) 1619-1622. Viitattu 13.11.12 <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo93091.pdf>
- Hyypä, M. T. 2006. Kulttuuriharrastuksista koituu terveyttä. Suomen lääkärilehti – Finlands läkartidning. 61 (19) 2128-2129.
- Jansson, A. (projektsledare). 2010. Aktiv och hälsosamt åldare. Projektplan. VERK 2010/140. Statens förhållingsinstitut. Viitattu 13.11.12 www.fhi.se/Documents/Vart-uppdrag/aldre/Projektplan-halsocoacher.pdf
- Johansson, S.E., Konlaan, B.B. Bygen, L.O. 2001. Sustaining habits of attending cultural events and maintenance of health: a longitudinal study. Health Promotion International 16 (3) 229-234. Viitattu 12.11.12 <http://heapro.oxfordjournals.org/content/16/3/229.full>
- Karskela, V. 2008. TYKS tuo nykytaidetta sairaalaan. Suomen lääkärilehti – Finlands läkartidning 63 (51-52) 4600-4603.
- Konlaan, B.B., Bygren, L.O., Johansson S-E. 2000. Visiting the cinema, concerts, museum or art exhibition as determination of survival: a Swedish fourteen-year cohort follow-up. Scandinavian Journal of Public Health 28 (3) 174-178. Viitattu 12.11.12 <http://sjp.sagepub.com/content/28/3/174>

- Känkänen, P. 2011. Taidelähtöiset menetelmät. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Viitattu 13.11.12 http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat
- Kääpä, P., Pelliniemi, J., Puuronen, A., Koulu, M., Pyykkö, R. 2006. Asklepios-ohjelma: ihminen, terveys ja kulttuuri –opintokokonaisuus. Duodecim 122 (18) 2233-2237. Viitattu 12.11.12 <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo96002.pdf>
- Kylmä, J. & Juvakka, T., 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1. Painos. EDITA. Helsinki.
- Liikane, H-L., 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia –ehdotus toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1. Viitattu 12.11.12 http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2010/Taiteesta_ja_kulttuurista_hyvinvointia.html?lang=fi
- Lääperi, P. 2007. Taide parantaa hyvinvointia. Sairaanhoidaja – Sjuksköterskan. 80 (6-7). Viitattu 12.11.12 http://www.sairaanhoidajaliitto.fi/ammattilliset_urapalvelut/julkaisut/sairaanhoidaja-lehti/6-7_2007/uuut_artikkelit/taide_parantaa_hyvinvointia/
- Nousiainen, K. 2010. Arki antaa jatkuvuutta. VTT, Erikoistutkija. Socca. Viitattu 12.11.12 <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/tutkimusesittely/ikaantyminen/tutkimus-ikaantyminen/arki-antaa-jatkuvuutta>
- Pirkkola, S. 2007. Mielenterveys, aivot ja taide. Duodecim 123 (20) 2415-6. Viitattu 12.11.12 <http://www.terveysportti.fi/xmedia/duo/duo96811.pdf>
- Rantala, P., Linjakumppu, A., Wallenius-Korkalo, S., Kraatari, E.(toim.) 2010. Ihmisen kokoinen kehitys. Taide ja kulttuuri hyvinvoinnin katalysaattoreina Lapissa. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja B. Tutkimusraportteja ja selvityksiä 59.
- Rautiainen, M., Routasalo, P., Toivonen H. 2011. HYVÄ ARKI VANHUKSELLE – voimavarojen aktivoiminen taidelähtöisillä menetelmillä. Hankesuunnitelma.
- Röhkä, A-L., Kuhanen, I., Liski, M. Niemeläinen. S., Rantala, P. (toim.) 2011. Taide käy työssä. Taidelähtöisiä menetelmiä työyhteisössä. Lahden ammattikorkeakoulun julkaisuja, sarja C, osa 75.
- Salonen, K. 2007. Haastava sosiaalinen vanhustyössä – avopalvelutyöntekijöiden näkemyksiä kotona asuvien vanhusten sosiaalisesta olomuotoisuudesta. Turun ammattikorkeakoulun tutkimus 26. Turku.
- Salin, S. 2008. Valokuvat kertovat tarinoita valokuvaterapiassa 26 (2). Viitattu 12.11.12 http://www.terveysportti.fi/terveysportti/ekirjat.Naytaartikkeli?p_artikkeli=ttl00519
- Terveys ja hyvinvointi laitos. 2011. Taidelähtöiset menetelmät. THL. Viitattu 12.11.12. Saatavilla: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat
- Tuisku, K. 2010. Taiteesta taitoa ja tasapainoa työhön. Työterveyslääkäri 28 (1) 11-18.
- Turku Kaupunkilähetys Palvelu Oy. Viitattu 13.11.12 <http://www.turkucitymission.fi/?id=2&sid=1>
- Turku Kaupunkilähetys Palvelu Oy. Strategia ja tavoitteet vuosille 2010-2011. Hallitus hyväksynyt 22.10.2009. Tulostettu 1.6.2011.
- Wntzer, R. 2005. Kultur för hälsa. Stocholm: States folkhälsoinstitut. Viitattu 12.11.12 <http://www.fhi.se/PageFiles/3318/r200523kulturforhalsa0510.pdf>

LIITE 1(1/3)

SAATEKIRJE 15.12.2011

Hyvä arki vanhukselle hanke: Työpajan toteutusmalli – kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhusten arkeen

Hyvä vastaaja

Kohteliaimmin pyydän Teitä osallistumaan haastatteluun, jonka tavoitteena on luoda malli, jolla voidaan tuottaa kuvataiteen keinoin iloa vanhusten arkeen. Tarkoituksena tuottaa työpajan toteutusmalli taidealan opiskelijoille. Tämä aineistonkeruu liittyy itsenäisenä osana Hyvä arki vanhukselle - hankkeeseen. Lupa aineiston keruuseen on saatu palvelutalo Iso - Heikkiltä. Suostumuksenne haastateltavaksi vahvistatte allekirjoittamalla alla olevan Tietoinen suostumus haastateltavaksi -osan ja antamalla sen haastattelijalle.

Teidän osallistumisenne haastatteluun on erittäin tärkeää, koska näin saadaan monenlaista tietoa liittyen taide työpajan ja sen järjestämiseen. Haastattelun tuloksia tullaan käyttämään niin, etteivät yksittäisen haastateltavan näkemykset ole tunnistettavissa. Teillä on täysi oikeus keskeyttää haastattelu ja kieltää käyttämästä Teihin liittyvää aineistoa, jos niin haluatte.

Tämä aineistonkeruu liittyy Turun ammattikorkeakoulussa suorittamaani ylempään ammattikorkeakoulun kuuluvaan opinnäytteeseen. Opinnäytetyöni ohjaaja on päätoiminen tuntiopettaja.

Osallistumisestanne kiittäen

Veronika Piontek

Sairaanhoidtaja/ YAMK-opiskelija

Yhteystiedot: xxx@xxx

LIITE 1 (2/3)

Asukkaan tietoinen suostumus haastateltavaksi

Olen saanut riittävästi tietoa Hyvä arki vanhukselle hankkeeseen tehtävästä opinnäytteestä nimeltä Työpajan toteutusmalli - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhusten arkeen, ja siitä tietoisena suostun haastateltavaksi. Sallin haastattelun nauhoittamiseen ja työpajan aikana mahdollisesti tapahtuvaan havainnoinnin kirjaamiseen. Suostun että, työpajan teokset voidaan esittää projektipäällikkö Veronika Piontekin harkinnan mukaan opinnäytetyöhön liittyvissä seminaareissa ja esitystilanteissa. Lisäksi samaisia teoksia saavat hyödyntää taidealan opiskelijat, jotka osallistuvat työpajan toteuttamiseen. Nimeni saa/ ei saa näkyä teoksissani. Yliopettaja XXX saa käyttää tarvittaessa työpajan teoksia tekemässään loppuraportissa vuoden 2012 ja 2013 aikana.

Päiväys_____

Allekirjoitus_____

Nimen selvennys_____

LIITE 1 (3/3)

Opiskelijoiden tietoinen suostumus haastateltavaksi

Olen saanut riittävästi tietoa Hyvä arki vanhukselle hankkeeseen tehtävästä opinnäytteestä nimeltä Työpajan toteutusmalli - kuvan ja maalauksen keinoin iloa vanhusten arkeen, ja siitä tietoisena suostun haastateltavaksi. Sallin haastattelun nauhoittamiseen ja työpajan aikana mahdollisesti tapahtuvaan havainnoinnin kirjaamiseen. Suostun että, työpajan teokset voidaan esittää projektipäällikkö Veronika Piontekin harkinnan mukaan opinnäytetyöhön liittyvissä seminaareissa ja esitystilanteissa. Yliopettaja XXX saa käyttää tarvittaessa työpajan teoksia tekemässään loppuraportissa vuoden 2012 ja 2013 aikana.

Päiväys_____

Allekirjoitus_____

Nimen selvennys_____

LIITE 2

HAASTETTELUKYSYMYKSET OPISKELIJOILLEHavainnoinnin teemat:

Millainen oli tämän päivän ilmapiiri?

Tuliko ennakoimattomia yllätyksiä?

Olisiko tarvittu lisää perehdytystä ja ohjeistusta jostakin?

Mitä tietoa kaivataan ennen seuraava tapaamiskertaa?

Miten kohtaaminen vanhusten kanssa sujui?

Perehdytyksen sisältö:

Oliko perehdytettävän sisällön laajuus riittävä?

Mitä informaatiota jäivät kaivamaan?

Miltä tuntui prosessiperehdytys?

Oliko riittävä alkuinformaatio, mitä jäit kaipaamaan?

Oliko purkutunti tarpeellinen?

Millainen on ideaalinen perehdytys ennen työpajan suorittamista?

Käytännön järjestelyt:

Mikä onnistui?

Miten toteutusvaihe sujui, entäs työpajatyöskentely?

Mitä kehitettävää?

Palaute projektipäällikölle:

Mitä kehitettävää?

Onnistuiko organisoiminen sujuvasti?

Millaisia ongelmia tuli vastaan?

LIITE 3

PEREHDYTYSAINEISTON SISÄLTÖ:

- Hyvä arki vanhukselle – hankkeen kuvaus
- Kehittämiprojektin kuvaus
- Aseptiikka ja käsihygienia
- Laitoshoito ja palvelutalot
- Omaishoitaja
- Muistisairaudet: Alzheimerin tauti
- Ikääntymisen tuomat muutokset

Lähteet:

Alzheimerin liitto. <http://www.alzheimerinfo.fi>

Heikkinen, M. Kumpula, P. Lehtonen, M. Liikala, M. Mertanniemi, A-M. Niemelä, K. Seljänperä, S. 2004. Aseptiikan toteutuminen eristyspotilaan hoidossa lasten tehosteisen hoidon osastolla. Kehittämistehtävä. Leikkaus-, anestesia- ja tehohoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot. DIAK ja OAMK.

Hartikainen, A. Vapaaehtoiset vuodeosastolla. Etnografinen tutkimus vanhusten ja vapaaehtoisten kohtaamisesta. 2009. Helsinki, Helsinki yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan laitos. Viitattu 12.11.12 www.espoonvapaaehtoisverkosto.fi/.../vapaaehtoiset_vuodeosastolla.pdf

Heikkinen, M. Kumpula, P. Lehtonen, M. Liikala, M. Mertanniemi, A-M. Niemelä, K. Seljänperä, S. 2004. Aseptiikan toteutuminen eristyspotilaan hoidossa lasten tehosteisen hoidon osastolla. Kehittämistehtävä. Leikkaus-, anestesia- ja tehohoitotyön ammatilliset erikoistumisopinnot. DIAK ja OAMK.

Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Senioriinfo. Päivitetty 16.06. 2011. Viitattu 12.11.12 http://www.hel.fi/wps/portal/Sosiaalivirasto/Artikkeli?WCM_GLOBAL_CONTEXT=/Sosv/fi/Neuvonta/Seniori-info/senioriinfo_asuminen#yleista

Kuluttajavirasto. Tiedote. Vanhusten palvelutaloasumisen kustannukset ilmoitetaan kirjavasti. Ilmestynyt 4.12.2000. Viitattu 12.11.12 <http://www.kuluttajavirasto.fi/fi-FI/Uutiset/2011/tiedote/tiedotteet-hintavertailut/vanhusten-palvelutaloasumisen-kustannukset-ilmoitetaan-kirjavasti>

Muistiliitto. <http://www.muistiliitto.fi/>

Omaishoitajat. <http://www.omaishoitajat.fi/mit%C3%A4-omaishoito>

Sairaanhoitajaliitto

SPR Veripalvelu. 2011. Toimintaohjeet. www.veripalvelu.fi

